

מראי מקומות לעיון בדף היומי

כאמרו קרי' יו' . יו' רבי' יתן הדין קרי' הנבדק יוס' וכן על המהות של סטטוס המוסר' בגמ' על קו שיהיה רבי' קרי' את כל המוסר' ויהא נאמן על המוסר' . והם יתן בחיבורו אל קרי' קודם כל על המוסר' .

כאמרו קרי' יו' וכן נכונ' . משה המוסר' נכונ' וכן נכונ' . משה המוסר' נכונ' וכן נכונ' . משה המוסר' נכונ' וכן נכונ' . משה המוסר' נכונ' וכן נכונ' .

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו
מיסודה של עמותת "משולי ערימות"
חשוב שאתג אריה 25/17
קרית ספר 71919 מודיעין עלית
ארץ ישראל

גליון מספר 410

הוציח ע"י בנם הנה"ג הר"ר אברהם אליעזר מרקיביץ שליט"א לונדון לע"נ הר"ר צבי כהנ"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

בס"ד, יו' אב התשע"א. מסכת חולין דף נב - דף נח

מיקריא נבלה. ביאר הרש"ש, דלעולא משמע דאם נעקרו הרוב דצד אחד, דהיינו שש צלעות בבי' צדדים, ואפילו ג' כנגד ג', לא מיטרפא אלא משום דהוי רובא, וכל שכן בחדא דהיינו חדא כנגד חדא.

ז' גמ', והאמר ר' יוחנן וכו'. כתב הר"ף (טו. מדפי הרי"ף), דסוגיין אתיא כר' יוחנן, וביאר הרי"ן (שם), דהיינו משום דפרכינן עליה דרב מדר' יוחנן דאמר בין נעקרו בין נשתברו רוב שני צדדים, ולא מהדרין דרב דאמר כבן זכאי. ובחידושי הרמב"ן כתב, דאינה ראייה, דיש לומר דהכי קא פריך, דכיון דלר' יוחנן אי אפשר דלא קיימא חדא מינייהו זו כנגד זו, ואפילו הכי כשרה, אי לאו דנעקרו רוב שני צדדים, אם כן, אפילו לבן זכאי לא מסתברא דתהא נבילה, דכולי האי ליכא בין בן זכאי לר' יוחנן. עוד רצה לומר, דכוונת הגמ' להקשות מאי ריתחיה דקאמר גיטרא, והא איכא ר' יוחנן דמכשיר. וכתב, ודחה כיון דאכתי לא הוה סלקא דעתך דהא דקאמר גיטרא היה משום ריתחא. ועוד, דלא מצינו לרב דאמר בהדיא דהוויא נבילה, וכונתו היה לומר דפשוט דהוויא טריפה דהא גיטרא היא.

ח' רש"י ד"ה אסיתא, חור שבחוליא וכו' היינו בחצי חוליא. כתב המהרש"א, דלא חצי חוליא ממש, דאם כן, מאי חוליא קיימת דקאמרי, אלא קצת חוליא מכל צד. והרש"ש כתב, דיותר נראה להגיה בחצי חוליא, והיינו דלדינא חשיב כמו חצי חוליא, ולהכי פריך היינו דרב.

ט' רש"י ד"ה סברי אם כן, בתוה"ד, אבל אי בעינן מיניה חדא וכו' לא מהדר לן בריתחא וכו' דלא איכפת ליה אי תיסק אדעתין דבתרתי טריפה. וכן ביארו התוס' בד"ה סברי. והרמב"ן ביאר, דהשואל דין שנים, נראה דפשוט לו דין אחת להתיר, וראוי שהרב יכעוס עליו, אבל השואל דין אחת, אין נראה מדבריו שדין שנים פשוט לו לא לאיסור ולא להיתר, אלא מה שהוא ספק לו שואל, בתחילה אחת, ואם יאמר לו טריפה אין צריך לשאול על שנים, וכן דרכן של תלמידי חכמים.

י' רש"י ד"ה מעיקרה, אפילו בלא אסיתא. הקשה הרשב"א, דמי הזיקו לפרש דאיירי בכך, ולא כדאמר רב לעיל דנעקרה חצי חוליא עמה, ולא פליגי רב ושמואל. ובתוס' הרא"ש יישב, דאי קאמר צלע ואסיתא דהיינו כרב, הוה ליה למימר "וכן אמר שמואל".

יא' בא"ד, שם. העיר המהר"ם (לעיל מב:), דלכאורה דברי רש"י אלו סותרים למה שפירש לעיל (מב:): בד"ה נעקרה צלע, [אדברי שמואל] עם חצי חוליא. לכך כתב, דרש"י סבר, דאף דלשמואל לא בעינן חצי חוליא, מכל מקום קיימא לן כרב דבעינן חצי חוליא, ולכך מפרש התם גבי קושית הגמ' וליחשביה וכו', אליבא דהלכתא.

יב' תוס' ד"ה נעקרה צלע, ור"ת מפרש עם האסיתא. ביאר המהר"ם, דכוונתו דנעקר צלע עם חצי החוליא וכו', דליכא לפירושי, שנעקר עם חוליא שלימה, דאם כן מאי פריך ורמינהו וכו', הא שמואל גמי עם החוליא איירי, אלא על כרחך דשמואל איירי בחצי חוליא, ולכך מקשה מהא דקאמר שמואל "וכן לטריפה", דמשמע דבעינן חוליא שלימה דומיא דטומאת אוהל. עוד כתב דלרב ל"ק מב"ה, דאיכא למימר דלא סבירא ליה ד"כן בטרופה".

דף נב ע"א

א' גמ', או אחת עשרה מכאן ואחת מכאן וכו'. ביאר האמת ליעקב, דאתי לאשמועינן דלא תימא דרוב צלעותיה היינו רוב של כל צד וצד דווקא, דהיינו שש מכאן ושש מכאן, אבל אם נשתברו רוב צלעותיה בצד אחד כיון שבצד השני נשארו רובם אפשר דהוא מציל, קא משמע לן דטריפה, כיון דנשתברו רובם של כל הכ"ב צלעות, ולא אכפת לן באיזה אופן שהוא, ונקטה הברייתא בלא זו אף זו. ועיין שם מה שביאר עוד בדברי הרמב"ם (פ"י משחיטה הל"ב).

ב' גמ', נעקרו רוב צד אחד. כתב הרשב"א (בתורת הבית בית ב שער ג), דבין שנעקרו כל השש בצד אחד, או אפילו חמש מכאן ואחת מכאן הוי טריפה. וכתב התפארת יעקב, דדבריו מדויקים בדברי רש"י בד"ה נעקרו רוב דכתב, כיון שנעקרו שש מהם דהיינו רוב צד אחד. ומשמעות הדברים, דבעינן מנין רוב צד אחד דהיינו שש, ואף דהוי בבי' צדדים. וכן דייק מהא דמשנינן בסמוך, דהתם זה שלא כנגד זה, ולא משני דהתם הוי כולו בצד אחד, דהא האי דמשני נמי לא סגי אלא לעולא. ועיין בדבריו דביאר, מאי טעמא סגי בשש, אף דלא הוי אפילו רוב דצד אחד.

ג' גמ', נעקרה צלע וחוליא עמה טריפה. כתב הפלתי (סימן נד סק"א) בשם הרשב"א, דאפילו בגונא דנעקב צלע, בעינן צלע גדול שיש בו מוח. ורצה להוכיח דבריו מהא דלא מוקמינן בגמ' לר' יוחנן גבי נעקרו דליכא חדא כנגד חדא, דשש מכאן ושש מכאן היינו זה שלא כנגד זה, דהא איכא שנים עשר בהדי צלעות קטנות, אלא על כרחך דבעינן שיעקרו דוקא מאותן צלעות גדולות שיש בהן מוח. אמנם דחה ראייתו, משום דיש לומר, דשאני הא דר' יוחנן דאיירי בצלע בלא חוליא, ופשיטא דבעינן גדולות, אבל הכא דאיירי בצלע וחצי חוליא, יש לומר, דאיירי אפילו בצלעות קטנות.

ד' גמ', והא רב נמי גיטרא קאמר. פירש רש"י ד"ה והא רב, דכיון דנעקרה צלע וחוליא עמה, הרי צלע שכנגדו נשמטת ונופלת וקרי לה רב, טריפה. וביאר הראש יוסף, דעיקר קושית הגמ', לאו מהא דאיהו קרי ליה "טריפה" ולדידהו קאמר "גיטרא", דבלאו הכי נמי קשיא לרב, דאמאי בעי לאוקמא בגונא דנעקרה חוליא עמה, תיפוק ליה אף בחוליא קיימת, דמאחר שנעקרו שתי הצלעות, נמי הוי טריפה, אלא רש"י כתב כן לאלומי קושיא, דלרב טריפה הוי ולא נבילה, והיינו דווקא בגונא שנעקר עם החוליא, אמנם לדידהו השיב רב דאפילו חוליא קיימת, כיון שנעקרו שתי הצלעות זו כנגד זו, הוי נבילה.

ה' גמ', מכלל דרב כהנא ורב אסי צלע בלא חוליא וכו'. כתב המהרש"א, דלא מצינן למימר דהם טעו בדבריו וסברי דצלע וכולה חוליא קאמרי, והשתא דקאמר להו "גיטרא קאמרינו", על כרחך דצלע וחצי חוליא קאמרי, דאם כן, הוה ליה לרב לפרושי הכי. עוד כתב, דלא מצינן נמי למימר דלענין נבילה קמיבעיא להו, דאם כן, הוה ליה למימר דנבילה היא, ומתוך תשובתו "גיטרא קאמרינו", משמע דלענין טריפה נמי מיבעיא להו.

ו' רש"י ד"ה והאמר עולא, אלמא רובו בעינן למיטרפא וכל שכן דבחדא לא

דף נב ע"ב

(יג) גמ', התם חוליא בלא צלע. כתבו התוס' בעירובין (ו): בד"ה כגון שדרה, דחסרון גולגולת דטרפה היינו משום דסוף הקרום של מוח ליפסק, אבל שדרה לא הוי משום דסוף החוט ליפסק, דאפילו למטה מפרשות דליכא טרפות בפסיקת החוט מיירי. וכן כתב הרמ"א (יורה דעה סימן נד סעיף ד), שנעקרה החוליא אפילו למטה במקום שאין פסיקת חוט השדרה פוסל שם טרפה. וצ"ע בבניאור הגר"א (אות ח), דמקורו מהתוס' בעירובין.

(יד) גמ', שם. לכאורה צריך לומר, דאף דדברי הגמ', מתייחסים בעיקר לדברי בית הלל דאמרי דסגי בחוליא, מכל מקום, הוא הדין לבית שמאי דאמרי ב' חוליות, נמי איירי בלא צלע, דאי לאו הכי, הא הוי גיטרא.

(טו) גמ', או רוב היקיפה. פירש רש"י ד"ה רוב גובהה, מן העיניים ולמעלה, רוב היקיפה גדול מרוב גובהה. כתב הבית יוסף בבניאור דבריו, דהגלגלת הפוסלת כשנחבסה היא מן העיניים ולמעלה, ואם נחבסה ברובה, טרפה, אבל אם נחבסה מן העיניים ולמטה, אין בכך כלום דלאו גלגלת מיקרי, (והביא שכן כתב הכל בו סו"ס קא עג ע"ד), ורוב היקיפה היינו שנחבס רוב עיגולה של גלגלת [ולא ביאר הדברים]. והטור (סימן ל) כתב, דרוב היקיפה היינו באמצעיתו ולמעלה, שהוא למטה מן העינים, ורוב גובהה היינו ממקום שהתחיל כבר לשפע והוא למעלה מן העינים. וכתב הבית יוסף דדבריו תמוהים. אמנם הב"ח (שם) ביאר דבריו דטרפות ד"נחבסה" אינה אלא בחלק העליון של הגלגלת שאינה מכוסה בבשר אלא בעור בלבד, אבל בחלק התחתון עד הפולין שיש שם כיסוי בשר ועצמות מכל צד, אפילו נחבסה ברובו אינה טרפה. והוא מה שכתב, ד"ברוב היקיפה" דהיינו באמצעיתו ולמעלה וכו' טרפה ולא בחלק שתחתיו. דהיינו דהתחלת אמצע הגלגלת למטה מהעינים, ומאותו היקף אם נחבס רובו טרפה. ו"רוב גובהה" היינו ממקום שמתחיל לשפע, דהיינו למעלה מהעינים, שהוא למעלה באמצעיתו, ודוקא כשנחבסה באותו רוב טרפה, אף דלא הוי רוב היקיפה, וכיון דחילוק מועט יש ביניהם הוצרך רש"י לפרש דרוב היקיפה גדול מרוב גובהה. והר"ן (טו) מדפי הר"י ד"ה (ואם) כתב, דרוב גבהה של גלגלת היינו כלפי העינים, וברוב היקיפה של כל הראש, והוא שיעור גדול מרוב גבהה. ונסתפק הב"ח אם סבירא ליה כרש"י והטור וקרי להאי, היקף כל הראש, או דסבירא ליה היקף כל הגולגולת.

(טז) גמ', ובעופות מן הנץ ולמעלה. הקשה התוס' הרא"ש, דמאי אתא לאשמועינן, הא קתני במתניתין דלעיל (מב), ד"דרוסת הנץ בעוף הדק", אבל למטה מן הנץ לא דריס. ותירץ, דאידי דנקט בבהמה מן הזאב ולמעלה דאיכא רבותא, נקט נמי בעופות מן הנץ ולמעלה. ועוד תירץ, דכי היכי דמשנינן גבי בהמה דלא תימא אורחא דמילתא קאמר, הכי נמי איכא לשנויי בעופות.

(יז) גמ', אילויא למעוטי חתול תנינא ודרוסת הזאב. ופירש רש"י בד"ה מן הזאב, דאין לו ארס חזק להמית בהמה אלא עופות. הקשה המהרש"א הא רב עצמו אית ליה לקמן (ג), דחתול יש לו דריסה בגדיים וטלאים, ועיין מה שתיירץ. ובחידושי הגרע"א הוסיף להקשות, דלדבריו מאי פריך "תנינא ודרוסת הזאב", דלמא מתניתין דקתני זאב היינו באמרי רברבי, דחתול לא דריס אלא באימרי זוטרי, ורב אתי לאשמועינן דלא דריס כלל, אלא על כרחן מוכח מהכא דרב נמי לא אתי למעוטי אלא אימרי רברבי, כיון דאית ליה דדריס באמרי זוטי. ותירץ, דרש"י דייק מהא דאמר רב בבהמה מן הזאב, דכל הבהמות אין להם דריסה אלא בזאב, והא דקאמר רב לקמן (ג), דחתול יש לו דריסה בגדיים וטלאים היינו ביש לו מצילין וכסברת בריבי לקמן, והכא איירי באין לו מצילין דרק מזאב ולמעלה יש דריסה, ועיין בדבריו. אמנם התוס' ד"ה אילויא דכתבו דוקא זאב דריס באימרי רברבי ולא חתול. אית להו דרב לא אתי למעוטי חתול אלא באימרי רברבי.

(יח) [תוס' ד"ה וכי תימא, בתוה"ד, לאשמועינן דכל מן הזאב ולמעלה שוה דמה ארי בגסה אף זאב בגסה. לכאורה יוצא מדבריהם דללישנא קמא רב

לא אתי למעוטי חתול, דהיינו דיש דריסה לחתול אף באימרי רברבי. וכן מבואר להדיא בדברי הרא"ש (סימן לט), דהכריח כדברי הר"י דפסק הלכה כלישנא בתרא, דזאב לא דריס בגסה, משום דאי פסקינן כלישנא קמא לא נתמעט חתול מדריסת כלל ואף באימרי רברבי, וכדמוכח מדברי התוס', ולקמן (ג): מוכח להדיא, דרב סבירא ליה דחתול לא דריס אלא באימרי זוטרי].

(יט) רש"י ד"ה גברא אגברא, ואיצטריך דרב לאשמועינן דמן הזאב ולמטה אפילו בדקה נמי לא. הקשה הרא"ש (סימן מ), דמהא דאמרינן בסמוך ואי בעית אימא למעוטי חתול, משמע דשנויא קמא לא אתא למעוטי חתול. ולכך פירש כמו שכתבו התוס' בד"ה וכי תימא, דדלמא רב קא משמע לן דזאב בגסה נמי דריס, ולא אתי למעוטי חתול. ובמעדני יו"ט (אות מ) כתב, דיש לומר, דרש"י לא חש לה, משום דאי נימא דלשנויא קמא לא ממעט חתול, תקשי דרב אדרב, דאמר לקמן דחתול אין לה דריסה אלא בגדיים וטלאים, (וכמבואר באות הקודמת) [ועיין לעיל באות יז מה שהבאנו מהגרע"א וצריך עיון].

(כ) בא"ד, שם. הקשה הרמב"ן, דאי כדברי רש"י דאף לשנויא קמא, רב לא אתי אלא למעוטי חתול, מאי קשיא מר' בנימין בר יפת, לעולם אימא לך דרב נמי סבירא ליה דרבי יהודה אתי לפרש דברי חכמים, אלא דהוה אמינא דרבי יהודה ורבנן פליגי, וכי ממעט לחתול מגסה קממעט, קא משמע לן, דלא פליגי, ואם כן, מתניתין אתי למעוטי חתול מדקה. ותירץ, דאי אתי רב לאשמועינן דר' יהודה ורבנן לא פליגי, הוה ליה לאשמועינן בזאב גופיה שאינו דורס בגסה, וממילא מימעט חתול אף מדקה.

(כא) רש"י ד"ה עד שתניקב, כקוץ בעלמא ועד שניקבו הדקין וכו'. אמנם הרמב"ם (פ"ה משחיטה ה"ו) כתב, דנץ יש לו דריסה בגדיים וטלאים, אם ציפורנו ניקב לחלל. וכן כתב הר"י (טו: מדפי הר"י). וביאר הרשב"א, דדייק מהא דקתני בברייתא דרוסת חתול ונץ, דמשמע דאית ליה דריסה אם ניקב לחלל. וכתב, דנפקא מינה דאי הוי כקוץ בעלמא, יש לה בדיקה, אבל בנקיבת נץ, כיון שניקב לחלל והאדים, הוי טריפה ואין לה בדיקה.

(כב) תוס' ד"ה מ"מ לרב חסדא, ואם תאמר ולישני דברייתא באימרי רברבי וכו'. וכתב הרמב"ן, דרש"י בד"ה עד שתניקב, יישב קושיא זו, דפירש הדיוק מדשוי להו כקוץ בנקובה מכלל דארס שלה אין מוזק אפילו לעופות. והקשה עליו דמהא דמתרצינן "כאן בעופות כאן בגדיים וטלאים" משמע דעד שתנקב לחלל לאו כללא הוא. ותירץ, דכיון דגבי גדיים וטלאים לא הווי אלא כנקיבת הקוץ הכי נמי גבי אמרי רברבי, אבל עופות מין אחר ניהו. אמנם היינו דוקא לדידן דבכל בהמה אין להם דריסה, אבל לרב חסדא קשיא לגמ', דאי נימא דאין התנא ממעט אלא אימרי רברבי, ליתני "אין לו דרוסה בגדולים", אמאי תנא סתם "עד שתנקב לחלל", אטו בזאב שאין לו דרוסה בגסה מי שייך למיתני ביה סתם דרוסת זאב עד שתנקב לחלל. אמנם עיין הדברי הרמב"ן שפירש באופן אחר קושיית הגמ'.

(כג) רש"י ד"ה אלא במקום, דאינו כועס כל כך ולא אלים וזהריה. דייק התוס' רבינו פרוץ, דמשמע דמטיל ארס, אלא שאינו חזק. וכן כתב הרשב"א, דחתול ונמיה בגדיים וטלאים, לית להו דריסה אלימתא, ועד דאיכא מצילין דכועס לא קלי וזהרייהו.

(כד) גמ', והא היא תרנגולתא. כתב החכמת שלמה, דאבריייתא דקאמרה דאין דרוסה לחתול, לא קשיא מהאי עובדא, דשמא הארס שלו אינו מוזק, אבל השתא דמחלקינן בין מצילין, דמשמע דבאין לו מצילין דאינו כועס כל כך, אינו מטיל ארס, מקשינן שפיר דאשכחן דאית ליה. [נמשמע מדבריו, דסבירא ליה דבאין לו מצילין אינו מטיל ארס כלל, ודלא כדמשמע מדברי רש"י, הובא באות הקודמת, ועיין באות הבאה].

(כה) גמ', ואישתכח עלה חמשה קורטי דמא. כתב הרשב"א, דאף כשאינו כועס מטיל ארס, וכדמוכח מדברי רש"י בד"ה אלא במקום. (ועיין לעיל באות כג). וביאר, דהקושיא מההיא תרנגולתא הוי משום ריבוי הארס הנמצא

דתרוייהו למטה מן הזאב נינהו. ועוד, דבסוגיין מוכח דלא עדיף שועל מחתול, דבלישנא קמא דגמ' דחינן "ההוא חתול הוה", כלומר, דעדיף משועל, אבל בשועל אין דריסה, הילכך אפילו להווא לישנא דאמר דיש דרוסה לשועל, אין להחמיר בו יותר מחתול. אמנם מדברי הרשב"א (הובא לקמן באות ז) משמע, דאם תמצוי לומר דיש דרוסה לשועל, אפילו באימרי רברבי אית ליה.

(ו) תוס' ד"ה ובא מעשה (הראשון), בתוה"ד, ויש לומר דא"כ מאי איריא דנקט רב כהנא שועל אפילו חתול נמי. כתב המהרש"א, דהוא הדין נמי לאידך לישנא, דליכא לשנויי דרב כהנא איירי בעופות, דאם כן, מאי איריא דנקט שועל, אפילו חולדה נמי.

(ז) תוס' ד"ה ובא מעשה (השני), בתוה"ד, ויש לומר דאם כן וכו'. והרמב"ן תירץ, דאין לומר דהא דאמרו אין דרוסה לשועל בהאי מעשה משום דרחל גדולה היתה, דאם כן, הוה ליה למימר דבא מעשה לפני חכמים והתירוה, ומהא דאמרי "אין דרוסה לשועל", משמע דאין דרוסה לשועל כלל. והרשב"א כתב, דיש מי שתירץ, דהיה ידוע להן דקטנה היתה, דהכי משמע ללישנא קמא דמשני "חתול הוה", דאי היתה רחל גדולה, אף לחתול אין דריסה. עוד הביא מי שתירץ, דאי הוה סבירא להו דשועל יש לו דריסה, אם כן אף באימרי רברבי יש לו דריסה, כיון דהוא גדול מן החתול. ודחה דבריו, דהא לכולהו לישני דלעיל (נב:), מתניתין דקתני דרוסת הזאב, אתיא למעוטי כל שלמטה מן הזאב, ושועל ודאי הוה למטה מן הזאב, ורב נמי קאמר בבהמה מן הזאב ולמעלה, ואף דאמרינן לעיל (נב:), דאתי למעוטי חתול, מכל מקום, הוא הדין לכל מי שלמטה מן הזאב, והזכיר חתול משום שיותר מצוי שהחתול דורס מהשועל, אלא ודאי דאפילו על הצד דיש דריסה לשועל, היינו בגדיים וטלאים ולא באימרי רברבי.

(ח) גמ', אין דרוסה אלא מדעת לאפוקי שלא מדעת. הקשה התפארת יעקב, אמאי איצטריך למימר לאפוקי וכו', הא בהדיא קאמר דאין דרוסה אלא מדעת, ופשיטא דאתי לאפוקי שלא מדעת. ותירץ, דסלקא דעתך דאיירי דווקא היכא שראינו שדרס אותה מדעת, קא משמע לן דלא אתי לאפוקי אלא בראינו שהיה שלא לדעת, אבל בסתמא, חזקה דהוה מדעת.

(ט) גמ', דריס ופסקוה לידיה. פירש רש"י בד"ה דריס, ומיתה דקאמר מיתה האבר שנחתך. והקשה התפארת יעקב, אמאי לא מפרשינן כדמעיקרא דמת ממש, אלא דאיירי דריס ולא שליף. וכתב ליישב לפי מה שכתב הר"ן (טו: מדפי הרי"ף) בשם אחרים מחמירי, דהא דאמרינן דמטיל הארס רק בשליפתו, היינו דוקא כשאין מצילין, אבל ביש מצילין, כגון ששחטו הנדרס בעוד ששוכב עליו, ונעיינן תוס' ד"ה קא משמע שכתבו הטעם לאיסור מטעמא אחרינא ולכאורה מוכח מדבריהם דלא כיש מחמירין, ועיין בר"ן שם וצריך עיון מיד שדי ביה זיהריה, ואם כן, הוא הדין היכא דהרגוהו לדורס, דכשמכין אותו מכת מיתה מטיל הארס תיכף בתחילת ההכאה, ולכאורה צריך עיון, דאם כן מאי טעמא אינו מטיל הארס מיד אף בגוונא דפסק ידו, ועל היש מחמירין שהביא הר"ן לא קשיא, כיון שאמר דבריו אף בגוונא דפסק ידו ועיין נמי לקמן אות יא] ובמת מעצמו נמי לא שייך לאוקמא, דאם כן, אותו ארי חולה היה, שהרי מת, וממילא אין לו דריסה. אמנם הרי"ף (טו: מדפי הרי"ף) גרס, "דדרס וקטליה".

(י) גמ', בהדי דשליף שדי זיהריה. כתב הר"ן (טו: מדפי הרי"ף), דאפילו האדים בשר כנגד בני מעיים, לא חיישינן, כי היכי דלא חיישינן היכא דלא מספקא לן בדרוסה.

(יא) גמ', שם. עיין לעיל אות ט, מה שכתב הר"ן (טו: מדפי הרי"ף) בשם יש מחמירין, אמנם תחילה הביא בשם יש אומרים, דחזוין מהא דהכא, דהיכא דשחטיה לנדרס מקמיה דלישקליה לסיחופיה כשרה, כיון דאינו לדריסה אלא לבסוף, וההיא שעתא כבר נשחטה.

(יב) גמ' ארי שנכנס לבין השוורים וכו' וכל הדורס אין צפרנו נשמטת. פירש רש"י ד"ה רוב אריות דורסין, כלומר וכו' וקים לן שבכל הדורס אין לך אחד

בדשא במקום צפרניו, דלא יתכן דמי שיש לו זיהריה כהאי, דלא קלי זיהריה בגדיים וטלאים. ואהה קמשני רבנן, דאין הכי נמי אית ליה זיהריה ולא קלי. (ועיין באות הקודמת).

(כו) גמ', שם. הקשה התוס' הרא"ש, דאמאי לא משני דהא דאמר בריבי דאין דרוסה לחתול אלא במקום שיש מצילין, איירי דוקא בגדיים וטלאים, דכי האי גוונא צריכין למימר לאיכא דאמרי, דהברייתא דקתני נץ סברה כבריבי. ותירץ, דמשום דאוקימנא להך ברייתא דדרוסת חתול נץ ונמיה כרבנן, ועלה קאי רבבי, משמע דחתול דומיא דנץ, ונץ קתני במתניתין דאין לו דריסה אלא בעוף הדק, ועלה קאי בריבי דהא דאין להם דריסה בעופות הגסים ובגדיים וטלאים, הוה דוקא כשאין להם מצילין, ולהכי פריך מתרנגולת דהוא עוף הגס. והרשב"א, כתב דלא קשיא כלל, דקושיית הגמ' ודאי לא הוי מכח התרנגולת דהא לא דרסה לה כלל, אלא דקשיא מריבוי הארס שנמצא בדשא. (ועיין באות הקודמת).

דף נג ע"א

(א) גמ', ול"ק הא דא"ל אף לחולדה וכו' בעופות הא דא"ל אף לחתול באימרי רברבי הא דא"ל לחתול יש דרוסה לחולדה וכו' בגדיים וטלאים. כתב הראש יוסף, דללישנא קמא דלעיל (נב:), הוה מצי למימר דלא קשיא, דהא דאמר דלתרוייהו ליכא דרוסה היינו בגדיים וטלאים וכשאין מצילין, והא דחלוקין איירי ביש מצילין, ואליבא דבריבי, דרב חסדא פסק הלכתא כוותיה, והא דאמרינן דלתרוייהו יש דרוסה, איירי בעופות ואף ביש מצילין. אלא דמהא דלא אמרינן הכי, משמע דפסקינן כלישנא בתרא, דאין חילוק בין מצילין לאין מצילין.

(ב) גמ', בעי רב אשי שאר עופות טמאין יש להן דרוסה או אין להן דרוסה. כתב הרא"ש (סימן מ), דליכא למיפשט מהא דאמר רב לעיל (נב:), ד"בעופות מן הנץ ולמעלה", דמשמע כל עופות שלמעלה מן הנץ דורסין. משום דאיכא למימר דרב איירי בגס, ולא אתי למעוטי מן הנץ ולמטה דאין להם דריסה, אלא אגב דנקט בבהמה "מן הזאב ולמעלה" למעוטי חתול, נקט נמי בעופות מן הנץ ולמעלה. אמנם הר"ן (טו: בדפי הרי"ף) כתב, דמדברי רב אלו איכא למיפשט דכל העופות שלמעלה מן הנץ דינן כנץ, והוא הדין לכל העופות שלמעלה מן הגס, והא דבעי רב אשי, היינו דוקא בעופות שלמטה מן הנץ, דמי אמרינן דכיון דתנן "דרוסת הנץ", משמע דאותן עופות שלמטה מן הנץ אין להן דריסה כלל, או דילמא כי היכי דגבי בהמה אף דקתני "דרוסת הזאב", ואפילו הכי מסקינן דאף לחתול ונמיה יש דריסה לכל הפחות בגדיים וטלאים, הכי נמי בעופות אף דאין דריסתן שווה עם הנץ, מכל מקום, דריסה מיהא אית להו. והכי פשטינן דאף דקתני דרוסת הנץ, מכל מקום אית להו דריסה בדוטרמי מינייהו. וברש"י ד"ה שאר עופות, דכתב, חוץ מן הגס והנץ, משמע דמספקא להו בכל העופות ואף באותן שלמעלה מן הנץ.

(ג) גמ', שם. כתב הרא"ש (סימן מ), דמהא דלא מיבעי נמי בשאר חיות, משמע דקים לה לגמ', דאין דריסה בחיות אלא לארי וזאב, דאין לומר, דפשיטא לן דיש להן דריסה ולהכי לא בעי, דאמאי פשיטא לן יותר מעופות, אלא על כרחך דאין להן דריסה, והא דמספקא לן בעופות, משום דהרבה עופות דורסין.

(ד) גמ', איכא דאמרי דרוסת הנץ בדרברבי מיניה ואינך בדכוותיהו. פירש רש"י בד"ה בדרברבי, ואפילו הכי עוף הדק הוא, והיינו דתנא קמא לא פליג אדר' יהודה, דמפרש דדרוסת הנץ בדק. וכתב הרמב"ן, דמכל מקום, שאר עופות טמאים יש להן דרוסה בדכוותיהו ואפילו גס לגס, ואין צריך לומר דק לדק או גס לדק.

(ה) גמ', איכא דאמרי וכו' יש דרוסה לשועל. כתב הר"ן (טו: בדפי הרי"ף), דכיון דהוי ספיקא דאיסורא, פסקינן לחומרא דאית ליה דרוסה, ודוקא כחתול, דהיינו בגדיים וטלאים, אבל באימרי רברבי לא, דהא דרוסת הזאב בדקה תנן, וכי היכי דממעטינן מינה חתול ממעטינן נמי מינה שועל,

מה שהבאנו באות הקודמת מהמהרש"א ולכאורה צריך עיון ליישב דבריו עם דברי הרשב"א [ועיין באות הבאה].

יח) שם, עיין באות הקודמת, כתב **בחידושי הרשב"א** דכיון דקיימא לן כשמואל כדפסק אמימר (בעמוד ב), בין לחה בין יבשה בין אחת בין חמש וכל שכן מקום צפורן חוששין וצריכה בדיקה. [ולכאורה חוינן מדבריו דאף דביאר דבגוונא שהצפורן לחה לא מסתבר למימר דהצפורן נשמטה מחמת דריסה, מכל מקום עדיין השור בגדר ספק נדרס, וצריך עיון מדוע].

יט) גמ', ספק על ספק לא על אימא לא על. ביאר הבית יוסף בשם הרשב"א (סימן נו), משום דהוי ספק ספיקא, שמא לא נכנס, ואף אם נכנס שמא לא דרס. ועוד ביאר, משום דרוב בהמות בחזקת שאינן דורסין. [אמנם לפי מה שפירש רש"י בד"ה רוב אריות, דרוב אריות דורסין, לכאורה לא הוי ספק ספיקא אלא חד ספיקא אם נכנס או לא, דאם נכנס מסתמא דרס, ואם כן צריך עיון אמאי אמרינן דלא על. ואולי לא איירי בארי, ולכאורה אפשר לדייק כן מדברי רש"י בד"ה על דכתב, ארי, דהיינו דרק בהך ספיקא דעל ויתיב בינייהו פירש דאיירי בארי אבל בספיקא דעל או לא על סתם ולכאורה לא איירי בארי. ואמנם רבינו גרשם ביאר להדיא לענין זאב, וכן משמעות דברי הרמב"ם (פ"ה משחיטה הי"ב) דכתב, ספק שנכנס לכאן טורף או לא נכנס].

כ) גמ', ספק כלבא ספק שונרא אימא כלבא. (עיין באות הקודמת), וכתב הרמב"ם (פ"ה משחיטה הי"ב) או שראינהו שנכנס ולא נודע אם זה מן הטורפין או אינו. ולכאורה היינו משום דהווי ספק ספיקא, דהיינו דמספקא לן אי הוי שונרא דדורס, ואף אי הוי שונרא דלמא לא דרס, דהא רק בארי אמרינן דמסתמא דרס. אמנם השו"ע (יורה דעה סימן נו סעיף יג), הביא להאי דינא בגוונא דהווי ספק ארי ספק כלב, ולכאורה היינו אליבא דתוס' ד"ה רוב אריות, דרק מיעוט אריות דורסין, ועיין לעיל אות טז].

כא) גמ', שם. (ועיין לקמן באות ל), כתב השו"ע (יורה דעה סימן נו סקל"ב), דאף על פי ששניהם לפנינו, תלינן להקל, משום שרוב הבהמות בחזקת שאינם דורסים ורוב החיות בחזקת שאינם דורסים.

כב) גמ', שם. כתב הר"ן (ג. מדפי הרי"ף) בשם רבינו יונה, דהא דתלינן בכלבא, וכן לקמן (ע"ב) דתלינן בקניא, היינו משום דלא שכיח שונרא דדריס, ואף דקיימא לן דחוששין לספק דרוסה, דטפי מסתברא למיתלי בהתירא.

כג) גמ', שם. כתבו התוס' לעיל (כח). בד"ה אתא, דאף אי תלינן בכלבא או בקניא (בגוונא דלקמן עמוד ב), בעי בדיקה, אלא דלא בעינן בדיקה כנגד כל החלל, וכן כתב בחידושי הרשב"א דבעינן בדיקה במקום שהדם מבצבץ ולא כנגד החלל, דומיא דקוץ וקנה, אבל אי חיישינן לשונרא צריך בדיקה כנגד כל החלל. והרא"ש (פ"ב סימן ג), הביא דעת הריב"א, דהיכא דתלינן בקניא או בכלבא לא בעינן בדיקה כלל, דלא חיישינן לנקיבה.

כד) גמ', קטע רישא וכו'. כתב בחידושי הרשב"א, דהא דאמרינן נח מרוגזיה, דווקא קטע דאז נח מרוגזיה, אבל דרס חד מינייהו, כל שכן דחיישינן דאכתי רגיז, ועל כן כל השוורים בעו בדיקה, לא רק מי שנמצאה הצפורן בגבו.

כה) גמ', שם. כתב התורת חיים, דווקא קטע רישיה דחד מנייהו, אבל קטע רישיה דתרי מינייהו, הא לא נח מרוגזיה וחיישינן לכולן.

כו) גמ', נח מריתחיה. כתב הר"ן (טז. מדפי הרי"ף), דלא חיישינן שמא בתחילה דרס את האחורים, ואחר כך הרגו לזה, דכיון שהיה יכול לדרוס איזה מהן שירצה, אמרינן דאותו השור היא שדרס ראשונה להורגו.

כז) גמ', כי פליגי דאיהו שתיק ואינהו וכו'. כתב בחידושי הרשב"א, דווקא כשהן במקום צר שאינן יכולות לברוח מפניו, דמכא דורס לכל מאן דאשכח, אבל היכא שהן רועות במקום רחב שיכולות לרוץ ולברוח, אף דמקרקרין, היינו מחמת ביעתותא, ואימר דרדף אחריהם ולא השיג.

דף נג ע"ב

כח) רש"י ד"ה לידי תקלה, איידי דהוה בהו טובא לא מצי לאודהורי בהו

בהן שתשטמט צפרנו. אמנם התוס' ד"ה כל הדורס כתבו דהאי כל לאו דוקא וכן כל המתחכך בסמוך וכו'. וכתב הראש יוסף, דעל כרחך מוכח כדפירשו התוס', מהא דפריך אדרבה וכו' ואיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי, דהיאך אפשר למימר הכי מאחר דאינו שייך כלל במציאות. וכתב דיש ליישב, דכוונת רש"י, דאין אחד בהם שתישטמט צפרנו בשעת הטלת הארס, ואהא פריך, דאדרבה כל המתחכך וכו', ונימא דהציפורן מן הארי, ואף דבאותה צפורן לא הטיל ארס, דלמא הטיל הארס קודם או בשאר צפרניו.

יג) גמ', הוה ליה ספק דרוסה ורב לטעמיה דאמר אין חוששין לספק דרוסה. כתב הרשב"ש, דהא דאמרינן דהוה ליה ספק דרוסה הוי בלשון קושיא, דאף דבכל דוכתא דאיכא ספק מוקמינן אחזקה, מכל מקום, בספק דרוסה הוה ליה למיחש, משום דשכיח, וכמו שכתבו התוס' לעיל (מג:). בד"ה קסבר. ואהא משנינן, דרב לטעמיה דאין חוששין לספק דרוסה, אבל אין הכי נמי למאן דאמר דחוששין לספק דרוסה לא מוקמינן אחזקה, כיון דהוי שכיח. וכתב, דלפי זה לא גרסינן רב לטעמיה, אלא רב לטעמיה.

יד) גמ', אמר אביי וכו' אבל מקום צפורן חוששין. פירש רש"י ד"ה מקום צפורן, שלא נשמט ולא נמצא שם הצפורן אלא מקומה ומכתה ניכרת בשור. ולכאורה צריך עיון, דכיון דליתא לריעותא דנשמטה הצפורן כיון דחוינן למכתה, פשיטא דבעינן למיחש לדריסה. ואולי יש ליישב, דלא אמרה אביי אלא איידי מה שכתב לאחר מיכן לגוויי אחריני דחיישינן בהו].

טו) גמ', אבל תרתי ותלת חיישינן. הקשה הרשב"ש, דתרתי חיישינן, תלת מיבעיא. והריטב"א לעיל (ג). כתב, דנקט שנים ושלושה כדאמרי אינשי.

טז) תוס' ד"ה רוב אריות, רוב אריות דורסים כלומר ראויין לדרוס כשהן בריאים וכו', והיה הארי שוכב אצל הכותל וכו'. ביאר המהרש"א, דלענין מה שהקשו התוס' לענין שאר השוורים, או לאביי הווי סגי ליישב במה שכתבו דלאו רוב אריות דורסין ממש, אלא ראויין לדרוס, משום דבעצם מה שנכנס הארי, כיון שאין רובן דורסים איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי והוי פלגא ופלגא ומותר לרב, דמוקמינן אחזקה. (ועיין בחידושי הגרע"א שכתב, דעל כרחך בעינן למימר דמה שכתבו התוס' דהראויים דורסים, היינו דוקא מיעוטן ולא רובן, [וכן כתב כבר להדיא בחידושי הרשב"א]) וכל מאי דבעו לאוקמי לגיסא דחיכוך בכותל בגוונא דהיה שור חולה, היינו דוקא לענין השור שנמצא בו הצפורן, דאי לאו הכי נימא דל צפורן מהכא, ואימא דהארי דרסו כמו שיש להסתפק לענין שאר שוורים כקושייתם, ואם כן איכא תלתא רבעי לאיסורא וחד רבעא להיתרא, וליכא לאוקמא אחזקה, אבל השתא דתלינן בחיכוך, והציפורן באה על ידי חיכוך השור בכותל, שהארי החולה שכב על ידו, האי גיסא נמי הוי כולה להיתרא, והוי פלגא לאיסורא ופלגא להיתרא ושרי לרב, והוסיף דלפי זה נמי ניחא דשמואל נמי לא אסר אלא את השור שנמצא בו הצפורן אבל שאר שוורים מותרים, כמו שנראה מדברי התוס' לעיל (מג:). ד"ה קסבר עולא.

יז) בא"ד, אלא בכותל נתחכך וכו' ומחמת שנתחכך השור בכותל וברגלו של ארי נשמטה ממנו הצפורן וישבה לו על גבו. ביאר בחידושי הרשב"א, דלפירוש רבינו תם, הא דאמר אביי "ולא אמרן אלא לחה אבל יבשה עבידא דמשמטה" הכי קאמר, ולא אמרן לרב דאין חוששין לו, אלא בצפורן לחה בודאי מכיון שהצפורן לחה, הדבר ידוע שלא מחמת הדריסה נשמטה אלא מחמת מכה, כגון שנגף באבן ונחתכה צפורנו, ומתוך כך הוא חולה ואינו עשוי לדרוס, וכשנתחכך השור בכותל סמוך לו נשמטה צפרנו המדולדלת וישבה בגבו, אבל צפורן יבשה אין הוכחה שהארי חולה, דכיון שיבשה אפשר לה להשטמט אף אם הארי בריא, ואם כן היה ראוי לדרוס, ויותר מסתבר שנתחבה לו מחמת הדריסה, משנתחבה לו מחמת חכוך. אמנם הכתב דלפי זה קשה ליישב הא דאמר אביי, "ולחה נמי לא אמרן אלא חדא אבל תרתי ותלת לא", דאדרבה כל שהם יותר הארי יותר חולה, ואינו ראוי לדרוס, ועוד מאי קאמר "אבל יבשה עבידא דמשמטא" דלא היה לו לומר אלא, "אבל יבשה לא" דהיינו שאינה מורה על חולי הארי. ולא תירץ, [ועיין

כנטול דמי. והרא"ש (סימן מב) הביא, **דיש מפרשים**, דאיירי לענין נשבר העצם ויצא לחוץ, דאמרינן **לקמן** (עו.) דאם עור ובשר חופין את רובו כשירה, ועלה אמרינן דאם נתמסמס אותו בשר אינו מגין. וכתב **המעדני יו"ט** (אות ב), דלהאי פירושא, צריך לומר דלא גרסינן **לקמן** (עו.) נתמסמס מהו, דהא הכא פשטינן ליה. ובתוס' **לקמן** (עו.) **בד"ה נתמסמס**, ודאי משמע דהכא לא פירשו כן, דהא כתבו דלענין בשר המגין על העצם, יש לחלק ולומר דלא הוי טריפה, כיון דאין הטרפות בבשר אלא בעצם. ובשם **הרמב"ם** (פ"ה משחיטה ה"ט) פירש, דאדרוסה קאי, דאם האדים הבשר כנגד בני מעיים או נמוק הבשר כנגד בני מעיים עד שנעשה כבשר שהרופא גורדו אפילו לא האדים, אסור. ובשם **רבינו אפרים** פירש, דאיירי לענין בשר החופה את רוב הכרס, דנתמסמס כאילו ניטל.

(לו) **גמ'**, **רב זביד מתני הכי בדרוסה משיאדים בשר כנגד בני מעיים**, כתב **הבית יוסף** (יורה דעה סימן נו), דאף על גב דלא אמרינן הכא אלא האדים בשר כנגד בני מעיים, היינו משום דהשתא סבירא לן דלא בעינן בדיקה אלא כנגד בני מעיים ובסימנים, אבל למאי דמסקינן **לקמן** (נד.), דבעיא בדיקה מכפא דמוחא ועד אטמא, אם האדים הבשר כנגד אבר שהבהמה נטרפת בו, הוי טריפה, דסוף הארס לחלחל ולקוב האבר הנטרף. וכן פסק הטור (שם).

(לז) **גמ'**, **בסימנים עד שיאדימו סימנים עצמם**. כתב **בחיודושי הרשב"א**, דהא דפסלינן בסימנים שהאדימו, היינו עד שיאדימו מבפנים לצד חללן. אמנם **הרא"ש** (סימן ג) כתב, דאם האדימו, אפילו עור חיצון של וטש הוי טריפה. וכתב **הדברי חמודות** (אות ריא), דבבשר דאמרינן עד שיאדים כנגד בני מעיים, אף **הרא"ש** סבר **כרשב"א**, דבעינן שיבדוק מבפנים.

דף נד ע"א

(א) **גמ'**, **יתיב רב יצחק בר שמואל קמיה ררב נחמן ואמר דרוסה שאמרו וכו'** **אלא מכפא דמוחא ועד אטמא**. כתב **הבית יוסף** (יורה דעה סימן נו), דהא דאמר רב מכפא דמוחא ועד אטמא, לא פליג אדרב זביד **דלעיל** (נג.), אלא מוסיף אדרב יצחק בר שמואל דבעי לבדוק הסימנים עצמם, או כנגד המוח. אמנם כתב, דמדברי **רש"י** **בד"ה כפא דמוחא**, משמע דסגי לבדוק כל החלל ואף כנגד הסימנים. אבל **הב"ח** (שם) כתב, דאין כוונת **רש"י** דסגי בכנגד בסימנים ולא בהם עצמם, אלא דבכל המקומות שמכפא ועד אטמא אם ניכר בו הדריסה מבחוץ צריך לבדוק, ואף כנגד הסימנים אם היה ניכר מבחוץ צריך לבדוק שם כל אחד לפי דינו, דהיינו בשאר איברים בהאדים בשר כנגדו, ובסימנים עד שיאדימו הסימנים עצמן. והר"ן (טו.) מדפי הרי"ף) כתב, דרב היה רגיל להורות שצריכה בדיקה מגולגולת המוח עד הירך, ולאטווי צואר שאם האדים הבשר כנגד הסימנים, אסור. והיינו דרב פליג אדרב זביד.

(ב) **גמ'**, **שם**. כתב **הבית יוסף** (יורה דעה סימן נו) דמסוף כפא דמוחא קאמר דצריך לבדוק, אבל כנגד המוח אינו צריך לבדוק, ולא אתי אלא לאטווי שצריך לבדוק הסימנים, וכדמוכח מדברי **רש"י** **בד"ה כפא דמוחא**. וביאר, דכיון שהמוח לפנים מהעצם, לא חיישינן שעבר הארס לפנים. וכתב, דמדברי **הטור** (יובא באות הבאה) משמע, דצריך לבדוק אף כנגד המוח. והביא, דהרוקח כתב, דצריך לבדוק המוח.

(ג) **גמ'**, **שם**. כתב **הטור** (יורה דעה סימן נו), כיצד היא הבדיקה, בודקין מכנגד המוח עד סוף הירכים מכל י"ח טריפות. וכתב **התפארת יעקב**, דלפי זה אפשר לומר, דרב לא פליג אדרב זביד, דרב זביד איירי לענין דרוסה, דלא הוה דרוסה עד שיאדימו סימנים עצמן, והא דאמר רב דבעינן לבדוק אף כנגד הסימנים, איירי לענין לבדוק מכל הי"ח טריפות.

(ד) **גמ'**, **ור' יוחנן אמר יביא ויקף**. ביאר **הרא"ש** (פ"ב סימן י), דהיינו שיביא הקנה השמוט ויחתוך בו חתך, דאם דומין שני החתכים, הוי טריפה, ואם הראשון יותר מאדים, אם כן, הוה קודם השמטה, וכשרה. והקשה **דלבעל הלכות גדולות** הובא בתוס' **לעיל** (ט.) **בד"ה כולהו**, דפירש דשמוטה לא הוי טריפה, אם כן, חשיב הסימן כחי, ואפילו אם נשמטה קודם שחיטה, יאדים

ואתי למיכל. וכן פסק **הטור** (יורה דעה סימן נו סעיף כא) בשם **הרשב"א**, דאם רבים הם הנדרסין אסור להשהותן שנים עשר חודש, דמתוך שהם רבים יבא לידי מכשול לאכול אחד מהם. אמנם **המרדכי** (סימן תרו) כתב, דאף בעוף אחד חיישינן לתקלה.

(כט) **גמ'**, **אמר רב אשי לא אמרינן ספק כלבא ספק שונרא וכו'**. הקשה **התפארת יעקב**, מאי סלקא דעתך דלא נשווה הדינים דאתי רב אשי לחדש הא פשיטא דשוו. ומינה הוכיח, דהא דאמרינן **לעיל** (עמוד א), דתלינן בכלבא, היינו דוקא בדליכא ריעותא בחוץ כלל, וכיון דמספקינן אי שונרא על או כלבא על, תלינן דכלבא על ולא דריס. אבל אי חזינן ריעותא בחוץ, לא הוי תלינן בכלבא, דמסתמא שונרא על, דדרכו לדרוס וכלב אין דרכו לדרוס. ואם כן הכא גבי קניא דאתא כי ממסמס קועיה דמא, סלקא דעתך דלא תלינן, כיון דאיכא ריעותא, וחידש דמכל מקום, מדמינן, והיינו משום דהכא שכיח דמחייה קניא כמו השונרא, והוי כספק כלבא בלא ריעותא, דתלינן להקל, כיון דשכיח שהיה כלב כמו שונרא.

(ל) **גמ'**, **ה"נ ספק קניא ספק שונרא אימר קנייא מוחייה**. הקשה **הרשב"א**, אמאי הוצרך לומר ד"הכי נמי אימר קנייא", דמשמע דתלינן בקנייא, רק משום דעל לביני קניא, אבל בסתמא מחזקינן בשונרא, הא **לעיל** (עמוד א) אמרינן, דאפילו בסתמא ספק כלבא ספק שונרא אימר כלבא. וכתב, דאולי יש לומר, דהא דתלינן בכלבא היינו דוקא היכא דאיכא נמי כלבא קמן, דאיכא למימר כלבא ואיכא למימר שונרא, אבל היכא דליכא כלבא קמן למיתלי ביה, מחזקינן בשונרא, כיון דשונרא שכיח בביתא טפי, ומשום הכי נמי איצטריך רב אשי למיתלי בקניא, דאי לאו הכי לא תלינן. (אמנם מדברי **רש"י** **לעיל** כח. **בד"ה מומסמס**, משמע דתלינן בכלבא או בקניא אף דליכא כלבא או קניא קמן). ואף דבסתמא תלינן בשונרא משום דשכיח טפי בביתא, מכל מקום, היכא דאיכא כלבא קמן, איכא למיתלי ביה, כיון דלא שכיח שונרא **דדריס**. כפי שהבאנו **לעיל** (עמוד א) אות כב שכתב הר"ן (ג. מדפי הרי"ף) בשם **הרבינו יונה**, דלא שכיח שונרא דריס, וכן כתב **הרשב"א** **לעיל** (עמוד א') לענין כל הדורסים.

(לא) **גמ'**, **שם**. כתב **הר"ן** (טו.) מדפי הרי"ף) בשם **הרא"ה**, דהא דתלינן בקניא, היינו בין לקולא ובין לחומרא, דגבי עוף דסגי ליה בשחיטת סימן אחד הווי לקולא, דיבדוק את הקנה שיש לו בדיקה מבחוץ וישחטנו, ולאחר מיכן יהפוך את הושט שאין לו בדיקה מבחוץ ויבדקנו מבפנים אם לא ניקב, וסגי ליה בהא. אבל גבי בהמה איכא נפקא מינה לחומרא, דאי הווי חיישינן לדרוסה, אפשר היה לבדוק אם יש בה אדמימות שניכר גם לאחר שחיטה, אבל כיון דחיישינן לנקיבת הושט שאי אפשר ליבדוק מבחוץ לפני השחיטה, ובבהמה בעינן שחיטת שני סימנים, חיישינן דלמא במקום נקב שחיט ליה.

(לב) **תוס'** **ד"ה ספק שונרא, בתוה"ד**, ואם כן אפשר לברר כאן אי שונרא אי קניא. הקשה **הלב אריה**, דהא ר' ינאי דמוקי דאיירב דרוסת הזאב בנקובת הקוף, על כרחך סבירא ליה דאי אפשר לברר, ואם כן מאי קשיא, דילמא רב אשי סבירא ליה כוותיה. ותירץ, דבשלמא התם דידעינן בבירור דיש בתערובת ודאי דרוסה, שפיר מוקי ר' ינאי בהכי, דהא איכא דרוסת הזאב ונקובת הקוף דשניהם שווים, אבל הכא אמאי מספקא ליה לרב אשי בהאי בר אווזא, הא איכא לברורי.

(לג) **רש"י** **ד"ה צריכה לבדוק**, וטריפה שסופו לשרוף עד שינקב את בני מעיים. אמנם **התוס'** **לעיל** (מב.) **בד"ה דרוסת** כתבו, דטעמא לא משום דסופו לינקב דאם כן בכלל נקובה היא, אלא טעמא דדרוסה שהארס שורף וסופה למות.

(לד) **רש"י** **ד"ה סימנים שנדלדלו**, איידי דאמר ר' זירא בהנך תרתי דלעיל וכו'. כתב **הרש"ש**, דצריך לומר, דרש"י גרס **לעיל** **אמר ר' זירא** הא דבני ר' חייא וכו' ולא גרס רב יוסף.

(לה) **גמ'**, **נתמסמס הבשר רואין אותו כאילו אינו**. כתב **רש"י** **בד"ה רואין אותו**, דאם יש בו טרפות בניטל כולו כגון צומת הגידין טריפה, דהאי נמי

והתוס' לעיל (מג.) בד"ה הנך תירצו, דלא תני משום דטעמא דחסרון משום דסופה ליפסק.

(יב) מתני', ואלו כשרות וכו' נפחתה הגולגולת ולא ניקב הקרום של מוח. ברמ"א (יורה דעה סימן ל סעיף ב) כתב, דכשרה, משום דלא חיישינן בהמה לנקיבת קרום של מוח. אמנם ביד אברהם (שם) כתב, דמדברי רש"י בד"ה נפחתה משמע, דכשרה על ידי בדיקה, מהא דכתב, דהעצם נפחת ורואין אנו שלא ניקב הקרום, היינו דרואין על ידי בדיקה.

(יג) מתני', ניטל לחי התחתון. כתב הרמב"ם (פ"ח משחיטה הכ"ג), דניטל לחי העליון טריפה. ותמה עליו הטור (יורה דעה סימן לג), וכי יש להוסיף על הטריפות, והא דתנן במתניתין לחי התחתון לרבנותא תנן, דאף שחיות הסימנים תלויין בו כשר. והכסף משנה (פ"ח משחיטה הכ"ג) כתב, דהרמב"ם דייק דבריו, מהא דתנן לחי התחתון, מכלל דלחי העליון טריפה. וכתב, דלא הוי מוסיף על הטריפות, משום דאתי בזה הכלל כל שאין כמוה חיה טריפה, ועל ידי שניטל לחי העליון, מגולה הקנה לאויר ונכנס הרוח, ואין לך שאין כמוה חיה יותר מכך.

(יד) רש"י ד"ה וחורות בידי שמים. בגמ' מפרש מנא ידעי אם בידי שמים אם בידי אדם. כתב הפלתי (סימן לו), דמשמע מלשון רש"י דאפילו הוי ודאי בידי שמים, צריכה בדיקה. ותמה עליו בחידושי חתם סופר, דבשלמא אי תנא במתניתין נבעתה בידי שמים כשרה, ואהא קאמר רש"י דצריכה בדיקה, הוה שמעינן מינה דאפילו בודאי צריכה בדיקה, אך מאחר דבמתניתין תנא חרות, ומפלגינן בין בידי שמים לבידי אדם, ולא מפרש לן מנא ידעי, ומשום הכי מפרש לה בגמ'.

(טו) גמ', ר' יוחנן אמר אלו טרפות דוקא. כתב השיטה מקובצת (השלם) בשם התוס' חיצוניות, דמסתבר ליה לר' יוחנן דאלו דרישא דוקא, ואגב הכי תנא נמי אלו כשרות, אף דגבייהו לא הוי דוקא, ולריש לקיש מסתבר איפכא.

דף נד ע"ב

(טז) גמ', וחזייה לדרב מתנא דאתי בזה הכלל וכו'. כתב הרשב"א, דודאי לר' יוחנן "אלו" אתי למעוטי לדרב מתנא לחודיה, ולא אתי למעוטי בסג"ר ושב שמעתתא, דהא דקתני אלו היינו אלו וכל דדמי להו, אבל הא דרב מתנא לא דמי כולי האי, והא דקאמר ר' יוחנן דחזייה תנא לדרב מתנא דדמיא לנטולי, לאו דדמיא ממש, אלא דאיכא למיטעי בה דדמיא לנטולי, ולהכי קתני "אלו" למימר דלא דמי כלל.

(יז) גמ', תנא אלו טרפות הני הוא דטרפה הא דרב מתנא כשרה. הקשה השיטה מקובצת (השלם) בשם הרא"ה, אמאי קאמר ר' יוחנן ד"אלו" אתי לאפוקי הא דרב מתנא, דלמא אתי לאפוקי שב שמעתתא. ותירץ, דודאי עיקר פלוגתייהו דר' יוחנן וריש לקיש לא הוה אמתניתין, אלא דרב מתנא, ונכחו שכתבו התוס' לעיל (עמוד א) בד"ה וחזייה, ולהכי פירשו למתניתין מר לשיטתיה ומר לשיטתיה. והוסיף, דלפי זה יש לומר דגבי לקותא דרכיש בר פפא לא פליגי, ולכולי עלמא אתי "אלו כשרות" למעטינהו, דודאי לא דמי לחדא מהני כשרות דמתניתין.

(יח) גמ', תנא אלו כשרות הני הוא דכשרות וכו'. הקשה המהר"ם לעיל (עמוד א), אם כן, למה לי זה הכלל לרבויה הנך דלא קתני במתניתין כגון שב שמעתתא, הא ממילא אימעט מ"אלו" כשרות. ותירץ, דעל כרחך צריך לומר הכי, דאי לא הוה קתני זה הכלל, הוה מוקמינן מיעוטא דאלו כשרות לדבר דמסתבר טפי, אבל הא דרב מתנא דלא דמי לא הוה ממעטינן, להכי איצטריך נמי זה הכלל.

(יט) גמ', והלכתא איפטיק נמי כשרה. כתב הר"ן (טז: מדפי הרי"ף), דאם ניטלה הירך הוי טריפה, אף דלא איעכול ניביה, דהא דמכשרינן היכא דלא איעכול אף דנפסק, משום דהדרא ובריא, אבל הכא לא אפשר דהדר בריא, כיון דניטלה.

(כ) גמ', שם. כתב הרמב"ן, דלפי מה שקבעה הגמ' להלכה צריך לפרש, דאלו

החתך הראשון יותר מהחתך השני. לכך כתב, דלבעל הלכות גדולות, צריך לגרוס, כמו שכתוב ברוב ספרים, דיביא בהמה אחרת ויקיף.

(ה) גמ', שם. כתב הר"ן (ו. מדפי הרי"ף), דר' יוחנן לא סמיך אסברא דרב. ובתוס' רבינו פרץ כתב, דאף ר' יוחנן מודה לסברא דאי אפשר לשמוטה שתשחט, דרוב פעמים כך הוא, כיון דלא תפס בסימנים, אלא דר' יוחנן מחמיר לבדוק בהקפה, דכל מה שיכולין לברר יש לברר. וכן כתב הרא"ש (פ"ב סימן ז), דר' יוחנן איירי לחומרא, ולכן היכא דתפס בסימנים נמי מודה דאפשר לשמוטה שתשחט, ולא מהני שיקיף, ואף לא באותה בהמה עצמה, כיון דהוי לקולא. [וכן מוכח מדברי רש"י בד"ה ויקיף, דהא דקאמר ר' יוחנן דיקיף, הוי לחומרא, דנקט דוקא להגונא דהוי טריפה, דהיינו שהחתכין דומין]. [ועיין באות הבאה].

(ו) גמ', אבל תפס בסימנים טריפה אפשר וכו'. כתב הרמב"ן, דבהאי גוונא דתפס, אינה כשרה אפילו בהקפה, דר' נחמן קאי אתרוייהו.

(ז) תוס' ד"ה יביא ויקיף, בתוה"ד, לא יהיו החתוכין דומין זה לזה אפילו נשמטה הגרגרת קודם שחיטה דאותה שעה היה עדיין חיות בוושט ועכשיו אין בו חיות כלל. הקשה הרש"ש, דהכא נמי שייך למימר הכי, דאף אם נשמטה גרגרת קודם שחיטה לא יהיה דומין, כיון דהשחיטה היתה בסימן שלם, והשתא חותך בסימן שחוט. ותירץ, דמכל מקום, כיון דגם השחיטה היתה בסימן שמוט, דמו להדדי.

(ח) בסוה"ד, ויש לומר, דאין מקיפין אלא באותו עוף עצמו או באותה בהמה עצמה. אמנם התוס' לעיל (ג.) בד"ה מדקה פירשו בשם ר"ח דמסתמא מבהמה דקה לבהמה דקה, דהיינו דמקיפין נמי על ידי בהמה אחרת. ובחידושי הרשב"א, הביא למה שפירש רש"י בד"ה ויקיף, דיכתחנה דמקום אחר, וביאר דנראה שהשוה הקפה דידן להא דאיתא לעיל (ג.) אבל לא מגסה לדקה ולא מדקה לגסה, ופירש רש"י (שם) אפי' מאומא לאונא, אבל מבהמה לבהמה פשיטא דלא מקיפין, והיינו משום דגרס הכא "ור' יוחנן אמר יבא ויקיף". והקשה דלפי מה שפירש הוא לעיל (בפרק א' ובריש פרקין) דעיקר סימנין היינו שנעקר כולו ממקום חברו בלחי, דמשום טריפה ליכא דאינה נטרפת בכך, אלא שגורת הכתוב היא דלא תהני שחיטתה בסימנין עקורין אף שהן חיים, ואם כן היאך נקיף בו דודאי לא ידמו לעולם שהרי החתך הראשון נעשה בחיותו של סימן, והחתך השני נעשה לאחר מיתתו. על כן גרס בגרסת הגאונים דגרסי "יביא בהמה אחרת ויקיף", דהיינו שיביא בהמה אחרת וישחטנה, ואחר כך יעקור הסימנין ויקיף, אם דומין העקורין ממקום שנעקרו מחבורן כשירה דודאי לאחר שחיטה נשמט, ואם לאו בידוע שמקודם שחיטה נשמט ולפיכך אינן דומין.

(ט) גמ', זה הכלל לאתווי וכו' שב שמעתתא. כתב הרמב"ן, דהא דלא אמרינן דאתי לאתווי בסג"ר, משום דמתניתין היא. אבל שב שמעתתא דלא הוי מתניתין צריך למיתנינהו, ומייתי להו בזה הכלל.

(י) [מתני', או שנסדקה. בגמ' לעיל (מה.) מבואר, דהא דכשרה בנסדקה, היינו דוקא אם נשתייר בה חוליא אחת למעלה וחוליא אחת למטה לרב, ולר' יוחנן סגי במשהו למעלה ומשהו למטה, אבל היכא דלא אישתייר כלל טריפה. ולכאורה צריך עיון, אמאי לא נקט להאי טריפה במתניתין דאלו טרפות לעיל (מב.). ולכאורה יש ליישב, לפי מה שפירש רש"י לעיל (מה.) בד"ה נסדקה, דנפסקה לרחבה ברובא, מתוך שהריאה מושכת למטה והצואר מושך למעלה ניתק והולך, אבל בנסדקה לארכה כל כמה שהצואר נמשך נסגר והולך והדר חלים. ואם כן, אתי שפיר, דאם לא נשאר כלום לא הדר חלים, והוי בכלל נפסקה הגרגרת ברובא, דקתני כבר במתניתין, ולא הווי טרפה חדשה, ועיין באות הבאה].

(יא) מתני', עד כמה תחסר רשב"ג אומר עד כאיסר האיטלקי. הקשה הרמב"ן, דאמאי לא תני לה באלו טרפות חסרת הגרגרת כאיסר, דהא משמע דלא פליגי רבנן עליה דרשב"ג. ותירץ, דהא קתני פסוקת הגרגרת ולא צריך למיתני כל מיני פסוקת הגרגרת, דהא איכא נקבים ונסדקה ונפחתה כולה.

שהוסיף לכתוב לפי זה.

דף נה ע"א

(א) תוס' ד"ה שיעורן בכדי, בתוה"ד, וכן נראה דעל ידי יחוד מיירי הכא וכו'.

אמנם הר"ש בכלים (פ"ב מ"ב) כתב, דטמא אף בלא יחוד.

(ב) בא"ד, אבל אי לא בעינן יחוד אתי שפיר דלא נטהר כל זמן שהוא ראוי לרמונים. והמלא הרועים הביא, דהר"ש בכלים (פ"ב מ"ב) כתב, דלא אמרינן כיון שטהר שעה אחת אלא בשברים ולא בכלי שלם שניקב, ולכך לא אמרינן הכא כיון שנטהר שעה אחת, אף אי בעינן ייחוד.

(ג) רש"י ד"ה חוץ מכגריס של כתמים, וטעמא משום דכתמים דרבנן. וכן כתב בחידושי הרשב"א, דהוא הדין בכל דרבנן אולינן לקולא. והא דאמרו חוץ מגריס של כתמים להקל, לאו דוקא, אלא כעין קאמר. והקשה, הרש"ש, דלפי זה הוה ליה למימר חוץ משיעורי דרבנן. ועיין באות הבאה.

(ד) תוס' ד"ה כל שיעורי, ואם תאמר וכו' דקאמר ר' יהודה עד ד' שעות ובעי אי עד בכלל או עד ולא עד בכלל. כתב הערוך לנר (נדה נח:), דלפי דברי הרשב"א (הובא באות הקודמת), לא קשיא כלל הא דהקשו התוס' מתפילה עד ד' שעות, כיון דתפילה דרבנן הוא וכדאמרינן בסוכה (לח:). וכתב, דעל כרחק צריך לומר, דתוס' חולקין על רש"י והרשב"א, וסברי דרק בכתמים אולינן להקל, וכן כתב הרש"ש (כאן). אמנם הראש יוסף כתב, דיש לומר דאף תוס' סברי דבכל דרבנן אולינן לקולא, והא דהקשו מתפילה, משום דאי עבר זמן תפילה הוי בכלל "לא תשא שמע שוא". [דכיון שעבר זמן תפילה שוב אינו יכול להתפלל אלא באם נאנס בתפילה הסמוכה מדין תשלומין, עיין שולחן ערוך או"ח (סימן קח א)]

(ה) בא"ד, וי"ל דאיכא נמי חומרא וכו'. כתב התפארת יעקב, דתירוצם דחוק מאוד, דלא איירי התם לענין כמה שעות יכול להתפלל, ועוד דמה שכבר עבר זמן תפילה אינה קולא, דאטו ברשיעי עסקינן. ולכך כתב, דעיקר קושייתם לא קשיא מידי, דלא אמרינן להחמיר ולומר עד ועד בכלל או עד ולא עד בכלל, רק היכא ששני הצדדים שווין, דמתפרשין שניהם בשווה, אבל התם לישנא ד"עד ד' שעות" משמע טפי דרביעית בכלל, דאי לאו הכי לא שייך "עד ארבע", דאינו סמוך לארבע כלל דשעה שלימה איכא בינייהו, והוי ליה למיתני "עד שעה רביעית", אלא דהוי סלקא דעתך דגמ' להחמיר דאפילו בכהאי גוונא חשיב עד ולא עד בכלל, קא משמע לן דבהאי גוונא הוי עד ועד בכלל אפילו לקולא, מה שאין כן הכא דאין דנין אלא על משהוא.

(ו) גמ', תנא נמי סיפא אסור באכילה, והוא הדין דהבהמה נמי נאסרת על ידי חתיכת הטחול. הקשה בתוס' רבינו פרץ, אם כן, אמאי איצטרך "אותה" לאוסרה, דהא ליכא למישרי מ"כל בבהמה תאכלו", כיון שאף הבהמה נאסרת. ותירץ, דאיצטרך משום הכליות, כיון דאין הבהמה נטרפת בהם.

(ז) גמ', ואיבעית אימא ניקב לחוד ונחתך לחוד. כתב בחידושי הרשב"א בשם בעל העיטור, דיש מי שסובר, דנחתך כשרה וכלישנא בתרא. ותמה עליו הרשב"א, דכיון דאיכא תרי לישני והוי איסורא דאורייתא, נקטינן לחומרא, ואפילו נחתך נמי אסור, ואם נחתך בסומכיה הוי ספק טריפה.

(ח) רש"י ד"ה לקתה בכוליא, כגון מליא מוגלא. הקשה בחידושי הרשב"א, דהא לקותא אסור אפילו בריאה, מה שאין כן מליא מוגלא כשרה, ואם כן, לא הוי חדא מילתא. וברמב"ם (פ"ח משחיטה הכ"ז) כתב, דלקתה בכוליא, היינו שיעשה בשרה כבשר המת שהבאיש אחר ימים, שאם תאחו במקצתו יתמסס ויפול.

דף נה ע"ב

(ט) רש"י ד"ה ואי אישתייר, בעובי דופנו ולא יצא המחט לחוץ וכו'. אמנם הב"ח (יורה דעה סימן מג סק"ג) כתב, דלשון "אישתייר" משמע שרובו ניקב ומיעוטו נשתייר, דאי לאו הכי לא הוה קרי שיויר. והמלא הרועים ביאר, דרש"י פירש כן משום דסבר, דאי לא נמצא מחט תחוב, ניוחש שמא הבריא

טרפות דוקא ואלו כשרות דוקא. ואלו טרפות אתי למעוטי דרב מתנא בדלא איעכול ניביה, ובעי למעוטי משום דדמיא לנטולי, וכו' יוחנן, ותנא אלו כשרות דוקא, למעוטי הא דרב מתנא בדאיעכול ניביה, דלא דמיא לאחת מהכשרות. (ועיין באות הבאה).

(כא) רש"י ד"ה דדמיא לנטולי, תנא אלו בטרפות למעוטי ואידי וכו' תנא נמי אלו בכשרות ואף על גב דלא ממעט מידי. הקשה המלא הרועים לקמן (נז:), לפי מה שכתבו התוס' (שם) בד"ה שמוטת ירך, דאף ר' יוחנן מודה דבאיעכול ניביה טריפה, אם כן, לשיטתו נמי הוה "אלו כשרות" דוקא דאתי למעוטי איעכול ניביה. [וכמו שביאר הרמב"ן (הובא באות הקודמת). דעל כגון דא שייך למימר ד"אלו כשרות" דוקא]. ותירץ, דכיון דלר' יוחנן אתיא בזה הכלל משום דדמי לנטילה, ואף ד"אלו" ממעט, מכל מקום לא ממעט אלא בדלא איעכול ניביה, אבל באיעכול מנא לן למעוטי, וממילא הוי טריפה משום דאתיא בי"זה הכלל", ואם כן לא צריך למעוטי מ"אלו כשרות".

(כב) גמ', אמר לי וכו' אין בעלי אומניות רשאי לעמוד מפני תלמידי חכמים וכו'. לכאורה צריך עיון, בין לדברי רש"י בד"ה אין בעלי, דאיירי לענין עוסק במלאכת אחרים, ובין לדברי התוס' בד"ה אין בעלי, דאיירי לענין עוסק במלאכתו, דאינו חייב לעמוד, משום חסרון כיס, דמאי חיסרון איכא בהאי עמידה. ויש ליישב דהך קימה בפני תלמידי חכמים הוי משום הידור כבוד, ואם כן, צריך לצאת קצת לקראתו וכדאיתא בקידושין (לב: לג). דבעי לעמוד בריחוק ד' אמות, ובהכי ודאי איכא חסרון ועיין באות הבאה].

(כג) גמ', שב בני שב. ביאר בחידושי חתם סופר, דר' חנא פתורא ודאי ידע דאין בעלי אומניות רשאים לעמוד, דאי לאו הכי הוה ליה למיקם כבר בריחוק ד' אמות, אלא דסבר דמכל מקום עומדין בפני עושי מצוה בשעתה, דהא בעי דינר לשעורי טריפתא והוי עוסק במצוה, ולהכי לא הניחו, משום דהא דעומדין בפני מביאי ביכורים לא הוי משום מצוה בשעתה, אלא שלא יהא מכשילן לעתיד לבא.

(כד) רש"י ד"ה אלמא קסבר, בתוה"ד, דעל כרחק עד דמתניתין אכשרות קאי וכו'. ביאר המהר"ם, דכוונת רש"י, דכי תימא מאי פריך המקשה, דלמא לעולם קסבר רב נחמן עד ועד בכלל ומלמעלה למטה קחשיב ג' וב' איסורים טריפה עד איסור, ואף איסור גופיה. דאין לומר כן, דהא על כרחק מלמטה למעלה קחשיב, כיון דקאי אאלו כשרות, והיינו עד כמה תגדיל החיסרון ואכתי הוי כשרה, עד איסור, ואהא קאמר רב נחמן דאיסור גופיה טריפה, היינו עד ולא עד בכלל. ואין לומר דהשתא אתי לאשמועינן שיעור חיסרון דבהכי נטרפה, דאם כן, הוה ליה למימר "כמה תחסר ותהא טריפה, כאיסור".

(כה) גמ', מאי לאו חמשה כלמטה וכו' מאי לאו עשרה כלמטה. כתב בהגהות היעב"ץ דבתוספתא שהביא הר"ש, איתא להדיא ד"חמשה כלמעלה ועשרה כלמטה", ומכאן מוכח דהתוספתא שבידינו יש בה הוספות מהדורות האחרונים אולי מימות הגאונים.

(כו) גמ', מאי לאו חמשה כלמטה. הקשה השיטה מקובצת (השלם) בשם תוס' חיצוניות, מאי סלקא דעתא למימר דחמשה כלמטה. ותירץ, דמשמע ליה לרבא דחמשה הוי דומיא דחמשה עד עשרה דקתני בתר הכי בברייתא "חמשה" דמשמע מסוף חמשה עד עשרה. [וכן יש לפרש נמי גבי "עד עשרה" דסלקא דעתך דהוי כלמטה, משום דפרשינן דמעשרה ולחוץ טהור, כמו שפירש רש"י בד"ה ועד עשרה]. והתורת חיים ביאר, דאי עד ולא עד בכלל, הוה ליה למימר "עד טפח חמישי טהור", ומהא דקתני "עד חמשה טפחים", משמע דכולהו חמשה טפחים כהדדי נינהו, וכן מה' ועד עשרה נמי משמע דכולהו כהדדי נינהו.

(כז) גמ', לא חמשה כלמעלה. והיינו עד ולא עד בכלל כיון דהוי להחמיר וכדמסקינן לקמן (נה:), כתב הרש"ש, דאף דלכאורה היה נראה לפרש "עד ולא עד בכלל", היינו חמש מצומצמות, אבל כל שהוא פחות מחמשה אפילו משהו טהור. אמנם הרמב"ם (פכ"א מכלים ה"ז) כתב, דעד סוף ד' טפחים טהור, אבל מתחילת חמשה טמא. דהיינו דעד ה', עד תחילת ה'. ועיין מה

דקתני "טרפה" היינו רק עד שיבדוק, מאי טעמא בסיפא דמתניתין דקתני דרסה וכו' ד"כשרה", אף דתלוי בבדיקה. ועיין בשאגת אריה (יובא לקמן באות יח), דכתב, דהא דבעינן בדיקה בדרסה וכו' היינו רק מדרבנן, אם כן שפיר נקט "כשרה", אבל בהכחה חולדה, הבדיקה מעיקר הדין, ואם כן שפיר תני טרפה.

ב) מתני', ונחמרו בני מעיה. כתב הרא"ש (סימן מז) בשם **יש מפרשים**, דטרפות דנחמרו מעיה אינו נוהג אלא בעוף, ולא בבהמה, לפי שעורה ועובי הצלעות והבשר מגיין עליה, ובני מעיה קשין ליחמר, והא דלא מני לוי לה עם הטרפות היתירות בעוף על הבהמה, לפי שלא מנה אלא הטרפות דשייך בעוף ובבהמה, כגון נשבר העצם ולא ניקב קרום המוח, אבל טרפות דנחמרו מעיה, לא שייך בבהמה, מטעמא דלעיל. אמנם הראב"ה כתב, דהוא הדין בבהמה, ותנא בעוף משום דשכיח דנפלי לאור. והבעל העיטור כתב, דעוף שנפל לאור, בעי בדיקה, דכיון דאין לו עור, קרוב הדבר שנחמרו מעיו, ומה שאין כן בבהמה, דאין חוששין לה, אבל היכא דודאי נחמרו בני מעיה דבהמה, טרפה.

ג) רש"י ד"ה הכתה, נשכתה בשיניה דאילו ביד הא אמרינן וכו'. כתב המהר"ם ש"ף, דהוא הדין נמי הכתה ברגל, דלא שייך בה דריסה, אלא דנקט שיניה משום דבגמ' אמרינן, מפני ששיניה דקות.

ד) רש"י ד"ה ועקמות, וכשהמוח נדחף למעלה העצם סותמו ועומד כנגדו וכו'. הקשה הרש"ש, דלפי זה, אם יפתח את העצם קודם בדיקה, לא הוי חששא, ואם כן, אמאי קאמר דאין בדיקה. ועוד הקשה, דהא מאן דבדיק במחטא על כרחך פותח תחילה את הגולגולת, ואם כן, עדיף טפי לבדוק ביד דלא הוי חשש לא משום טרפות ולא משום כילוי ממון של ישראל. לכך כתב, דצריך לומר, דהעורות עצמם כל אחד סותם בעד חבירו. נולכאורה לא קשיא, דודאי דלצורך בדיקה ביד באופן שפירש רש"י בעינן שיהיה העצם קיים, כיון שהוא מחזיק הקרום, דאם אין העצם קיים לא מהני בדיקה כלל, דאין מה שיחזיק את הקרום, ואם ידחוף את המוח יעלה הקרום העליון עם אצבעו והמוח יסתלק לצדדים, ולא יבצבץ.

ה) רש"י ד"ה כי סליק, מבבל לנהרדעא. ביאר המהר"ץ חיות, דבכל מקום קרי להליכה מבבל לארץ ישראל בלשון "סליק", משום דארץ ישראל גבוהה מכל הארצות, כדאמרינן **בזבחים** (נד:), והליכה מארץ ישראל לבבל קרי בלשון "נחית", משום דבבל עמוקה מכל הארצות. אמנם כיון שנהרדעא היתה קרובה יותר לארץ ישראל משאר מדינות בבל, פירש רש"י לשון "סליק" מבבל לנהרדעא.

ו) תוס' ד"ה ורבי יוחנן, וליכא וכו' ובפלוגתא לאו דוקא דרבי יוחנן דאמר אף במסמר לא כר' יהודה ולא כרבי נחמיה. והתוס' הרא"ש כתב, דיש לומר דר' יוחנן סבר, כמאן דבדיק בידא ולא במחט, והא דאמר אף במסמר, משום דמסמר עדיף ממחט, ומאן דבדיק בידא לא פליג אלא במחט, אבל במסמר מודה. נולכאורה דבריו צריכים עיון, מהא דלקמן בגמ' בעינן לאוכחי דרבי יהודה הוא דבדק בידא, ומייתנין עלה ברייתא דקאמר בודקין לחולדה ביד אבל לא במסמר. והיינו דפליג אף במסמר. ויש ליישב, דתוס' הרא"ש גרס כדקתני **בתוספתא** (פי"ג ה"ו), דרב יהודה אמר דבודקין לחולדה ביד אבל לא **במחט**. (ג.ו.א.).

ז) תוס' ד"ה נבלות, וא"ת והא שמעינן לרבי יהודה וכו' וי"ל וכו'. ובחידושי הר"ן תירץ, דאף דמטמאה, מכל מקום חשיב טרפה, ואלישנא קפדינן.

ח) גמ', והתני לוי טרפות שמונו חכמים כנגדן בעוף וכו'. כתב הרמב"ם (פ"י משחיטה ה"י), דכל שאפשר מה שימצא בעוף באיברין המצויין לעוף ולבהמה, דינו בבהמה ובעוף אחד הוא, חוץ מטרפות שבכוליא ושבטחול. וביאר הכסף משנה (שם), דבעוף אי אפשר לחלק בין קולשיה לסומכיה. ובחידושי חתם סופר ביאר, דכיון דהטעם דטרפה הבהמה משום דהכרס סמוך לטחול וסופו לינקב, בעוף כשר, כיון דאינם סמוכין.

ט) רש"י ד"ה כנגדן בעוף, במידי דאיתיה בעוף המסס ובית הכוסות ליתניהו

כמו בושט. לכך הוצרך רש"י לפרש דיש כאן מחט ולא יצא לחוץ, דעל כרחך לא ניקבה לגמרי.

י) גמ', אלא אמר רב אשי טריות קא מדמינא וכו'. הר"ף (יז. מדפי הר"ף) פסק, ד"יש כשר בריאה ופסול בכוליא" היינו מוגלא, ו"יש פסול בריאה וכשר בכוליא" היינו נקב, ו"יש פסול בזה ובוזה" היינו לקותא, ו"יש כשר בזה ובוזה" היינו מים זכים.

יא) רש"י ד"ה והרי מים זכים, לא ידענא מאי קושיא. אמנם בחידושי הרמב"ן פירש הקושיא בשם **יש מפרשים**, דכיון דאמרינן ד"כל הפסול בריאה כשר בכוליא", אם כן, כל שכן דהכשר בכוליא אין לנו להכשירו בריאה, והרי מים זכים כשרים הכא והכא. עוד פירש בשם **יש מפרשים**, דכיון דאמרינן דהכשר בריאה כל שכן דכשר בכוליא, אם כן, אמאי איצטרך למימר בתרוייהו דכשרה. והרמב"ן פירש, דקשיא מהא דמפרשין בסמוך דמים זכים כשרים כאן וכאן היכא דצילי, דמשמע דכשנדיהם זכים דהיינו היכא דלא צילי, שניהם פסולים, והא אמרת "כל הפסול בריאה כשר בכוליא".

יב) גמ', ולא אמרן אלא דצילי אבל וכו'. הקשה בחידושי הרמב"ן, דמאי קא משמע לן, הא אמרינן בהדיא דמים זכים כשרים, דמשמע דאם אינם זכים אינם כשרים. ותירץ, דאתי לאשמועינן היכא דסריח. ועוד תירץ, דאתי לאשמועינן דלא תימא דאינן זכים היינו מוגלא, ופסולה אף בריאה.

יג) גמ', בקטנה עד כפול בגסה וכו'. כתבו בחידושי הרמב"ן והרשב"א, דכיון דמסקינן לעיל (עמוד א), דכל שיעורי חכמים להחמיר, הכא נמי אמרינן דעד ולא עד בכלל דהוי לחומרא, וכענבה וכפול ממש הוי טריפה. אמנם הר"ן (יז. מדפי הר"ף) כתב בשם **בה"ג**, דכשרה, ודווקא בבציר מהכי טריפה.

יד) גמ', שם. כתב הר"ן (יז. מדפי הר"ף) בשם **הראב"ד**, דהא דאמרינן דהקטינה כשירה דוקא עד כפול או כענבה, היינו דוקא שהקטינה מחמת חולי, אבל קטנה בתולדתה, אפילו פחות מכפול, כשרה.

טו) גמ', אמרו ליה בקייטא וכו'. כתב הר"ן (יז. מדפי הר"ף), דהא דאמרינן דבעי בדיקה, היינו דוקא היכא דלא ידעינן אי בידי שמים אי בידי אדם, אבל כל היכא דידעינן דבידי שמים הוא, לא בעי בדיקה, וכן היכא דידעינן דהוי בידי אדם, לא מהני בדיקה. אמנם בחידושי הרשב"א כתב, דיש להסתפק, דכיון דאיכא קמן מידי למיתלי תלינן, משום דרוב בהמות בחזקת כשרות ובריאות הן עומדות, והשתא הוא שיראה וצמקה ריאתה מחמת חרדתה, וכענין שאמרו (**לעיל ט**). בבא זאב ונטל בני מעים, אי נמי בניקבה הריאה היכא דמשמשא ידא דטבחא **לעיל** (מט.), דכיון דאיכא מידי לקמן למיתלי תלינן, ועובדא דרבה בר בר חנה דבעי בדיקה משום דלית ליה קמיה מידי למיתלי ביה. או דילמא, דוקא גבי זאב וידא דטבחא תלינן בהו משום דרב הונא דאמר "נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה", אבל זו דודאי מחיים צמקה לה, אלא שאין אנו יודעים מחמת מה, אם מחמת אדם או מחמת שאר הבריות, הוה ליה ספקא דאורייתא ולחומרא. והוסיף, דאין להוכיח דמדקתני מתניתין "חרותה בידי שמים כשירה" משמע דכל היכא דאיכא למיתלי דהווי בידי שמים כשירה, דאי לא הכי, מנא ידעינן דבידי שמים הוא. דאינה ראייה כל כך, דדילמא הכי קתני, חרותה היכא **שנתברר** דבידי שמים היה כשירה, והיכי דמי כגון שנבדקה וחזרה לבריאותה, דעל ידי בדיקתה ודאי איגלי לן דבידי שמים הוות. ונשאר בצריך עיון. (ועיין לעיל בדף נד. אות יד).

טז) גמ', אמר ליה למדתנו רבינו וכו'. הקשה המלא הרועים, מאי קשיא, דלמא חשיב עור, ואף על פי כן לענין טומאה מטמא הואיל וראוי לאכילה, דאף עור ששלקו מטמא טומאת אוכלין.

דף נו ע"א

א) מתני', הכתה חולדה על ראשה וכו'. פירש רש"י בד"ה הכתה חולדה, דחיישינן לנקיבת הקרום. וביאר בבניאור הגר"א (יורה דעה סימן ל סק"ז), דהוויא טרפה עד שיבדוק דלא ניקב הקרום. והקשה הרש"ש, דאם נפרש דהא

בריאה לינקב, ולא שייך למימר דצלעות מגינות עליה, כיון דשלט בה האור עד שנשתנה מראיתה. ועל כן כתב, דהא דלא נקט ריאה, משום דלא אורחה דריאה ליחמר, הואיל וצלעותיה מגינות עליה.

(יז) גמ', אחזוקי ריעותא לא מחזקינן. פירש רש"י ד"ה לא ליכול, עוף שנפל לאור אלא בשליקה. ובר"ה לא מחזקינן, פירש והיכא דלא מינכר ריעותא בהדיא, לא טרפינן לה אלא אם כן מיתרמי דשליק לה וחזי ריעותא. דהיינו דמה שנפל לאור לא חשיב ריעותא, ולכאורה צריך ביאור מדוע. (נ.ו.), ועיין בשו"ת צמח צדק (לובאוויטש) (יורה דעה סימן לו) שדייק מהש"ך (יורה דעה סימן נב סק"א) ומהט"ז (סק"ז) דאף דנפילתה לאור הוא התחלת טרפות, לא מחזקינן ריעותא לשולקן, כיון שעכשיו הם אדומין וכשרים, וכן הביא מהפרי חדש סק"ט. ולכאורה נראה, דלמד דכדי להחזיק ריעותא בעינן ריעותא בגוף הדבר, ולא סגי לחוש לסיבה המטרפת. אמנם בשו"ת בית שער (יורה דעה סי' צא) הוכיח מלשון הרמב"ם בפירושו המשניות חולין (פ"ג מ"ג) שאמר דהא דתנן "נפלה לאור", היינו דמתנאי הטרפה שתפול לאור, וישתנו מראיה, כמו שאמרו נפלה מן הגג, שמתנאיה שהפילה בכח. דדוקא בנפלה בכח יש חשש דנחמרו, ואם כן אחזוקי ריעותא שנפלה בכח לא מחזקינן. ועוד דייק כמו שדייקה הגמ' לעיל (לא). טעמא דנפלה הא הפילה הוא וכו', דנפלה היינו בלא דעת, אבל פרחא מדעת, אמדה נפשה ופורחת ותצא, וכדאמרין לענין נפולה לעיל (נא). וביוורה דעה (סי' נ"ח ס"א). ולכאורה משמעות דבריו דאילו היתה הנפילה בתרי גווני אלו הווי מחזקינן ריעותא אף היכא דליכא ריעותא בגוף.]

(יח) גמ', אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה. כתב השאגת אריה (סימן סד), דמדברי הר"ן בביצה (יט. מדפי הרי"ף), משמע, דבדיקה זו מדאורייתא. וכתב, דמסתבר דאינה אלא מדרבנן, דמדאורייתא סגי אם שהתה מעת לעת. דאי הויא מדאורייתא, אמאי סתם במתניתין דהוי כשרה. (ועיין לעיל אות א).

(יט) רש"י ד"ה צריכה בדיקה, דשמא נשברה השדרה ונפסק החוט. כתב בחידושי הרשב"א, דרש"י לאו דווקא נקט חוט השדרה, דהוא הדין דבעי בדיקת שאר הטרפיות לכל מה שכנגד החלל.

(כ) מתני', ואלו כשרות וכו' או שנסדקה. כתב הר"ן (יח: מדפי הרי"ף), דקא משמע לן, דאף על פי שחיותו של עוף קל, מכל מקום, לא מיטרפא בסדיקת גררת.

(כא) מתני', רבי אומר אפילו ניטל. ביאר הר"ן (יח: מדפי הרי"ף), דלאו ניטל לגמרי קאמר, דאם כן, יורד המאכל לחלל הגוף ואין לו תקנה, אלא דבעינן שישתייר בו כדי שיוכל המאכל לעבור מן הוושט אל הקורקבן דרך הזפק. והא דקתני ניטל, היינו משום דתנא קמא נקט ניקב.

(כב) מתני', ר' יהודה אומר אם ניטלה הנוצה פסולה. עיין בתוס' ד"ה איבעיא להו, דמשמע דר' יהודה פליג אדרבנן, מהא דכתבו דלוי לא חשיב ניטלה הנוצה גבי יתר עליהן בעוף, משום דבפלוגתא לא קא מיירי. וכן כתב הר"ן (יח: מדפי הרי"ף), דאיכא מאן דאמר, דאף על גב דרבנן לא פליגי בהדיא, מכל מקום מוכח דפליגי, מהא דנקטה גבי אלו כשרות, דאי כולוהו מודו בה דפסולה, הוה ליה למיתני גבי אלו טריפות.

(כג) גמ', או דלמא הוורו בטרפחת להתירא כרבי בזפק אבל כרבי בזפק לא סבירא להו. ובתוס' ד"ה איבעיא להו, בסוה"ד, ביארו, דשייך לתלות זה בזה, דכי היכי דרבי לית ליה טריפות בזפק כך לית להו טרפות בטרפחת. אמנם הר"ן (יח: מדפי הרי"ף) הקשה, דמאי שייך לדמויי זפק לטרפחת מאחר דלא סבירא ליה כרבי בזפק. ולכך כתב, דהכי גרסינן, הוורו בטרפחת להתירא וכרבי בזפק להתירא, [דהיינו כצד אחד לתוס']. או דלמא הוורו בטרפחת לאיסורא וכרבי בזפק להתירא, [דהיינו כצד אחד לרש"י]. ופשיטא לן דהוי שתי הוראות, ובזפק ודאי הוורו להתירא וכדנתני בהדיא כרבי בזפק, ומספקא לן בהוראה דטרפחת.

(כד) תוס' ד"ה איבעיא להו, בתוה"ד, דמצי למימר דהכא מיירי בטרפחת של

בעוף. העיר החתם סופר דלכאורה אינה מובנת כונת רש"י בדבריו אלו, ועוד דבברכות (סא:): כתב בד"ה קרקבן, דקרקבן בעוף נגד המסט, וביאר, דכוונתו לומר, דאף דהוה זה כנגד זה מכל מקום אינם שוים, דלהטריף קורקבן בעינן ניקב ב' העורות, ולענין המסט ובית הכוסות אית ליה לרש"י בשבת (לו). דאפילו לא ניקבו ב' העורות טרפה, ואפילו הכי לא שייך לומר דמשום הכי בהמה יתרה על עוף, והיינו כיון שאינו באותו אופן ממש כמו בבהמה דהמסט ליתא בעוף אף על פי שהקורקבן משלים חסרונו. ועיין עוד בדבריו שביאר כן דעת הרמב"ם בטחול שבעוף.

(י) תוס' ד"ה והא תני, בחנם וכו' דאלוי גופיה הוה מצי למיפרך. הקשה מהר"ם, מאי קשיא, נימא דמשום הכי פריך ארב ושמואל, ולא אלוי משום דמעשה נמי עביד, וכמו שכתבו התוס' לעיל בד"ה מר אמר. וביאר דכוונתם דבחנם מקשה מברייתא דתני לוי ארב ושמואל, דדלמא רב ושמואל פליגי אברייתא דתני לוי, ולא קשיא להו מידי, ולכך הוה ליה למיפרך טפי אלוי גופיה.

דף נו ע"ב

(יא) גמ', מה נקובתן במשהו אף ירוקתן במשהו. ביאר בחידושי הרשב"א, משום דירוקתן הוי טריפה מדין נקב כיון דעומדים לינקב, וכל העומד לינקב כנקוב דמי. ולפי זה אפשר לומר, דדווקא כשעברה ירוקתן לחלל כעין נקב שבלב דאם לא ניקב לבית חללו כשר. אמנם יש לומר דאפילו לא הוריקו לחלל אלא שהוריקו במקצתן הוי טריפה, דכיון שהוריקו קצת עשוין הם לינקב, דהאש עשויה לרדת למטה ולנקב, וכדאמרין לעיל (גד). גבי דריסה דזיהרא מיקלא קלי ואויל, ואפשר שהקלקול כבר שם אלא שעדיין אינו ניכר.

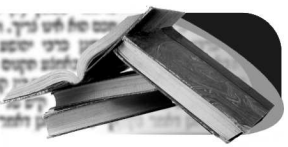
(יב) גמ', הוריקה כבד כנגד בני מעים מהו. (עיין באות הקודמת). ביאר בחידושי הרשב"א, דאי נימא דבעינן שתעבור ירוקתן לחלל, צריך לומר, דאיירי דאין הבני מעיים לפנינו, דאי הוה קמן ולא הוריקו בעצמן, אינה טריפה, ואפילו הוריקו בעצמן, אינה טריפה עד שהוריקו לחלל, וכל שכן שלא הוריקו כלל, אלא הכבד שכנגדן. אבל היכא דליתניהו קמן, ואשתכח לכבד שכנגדן שהוריק, חזקה דהן נמי הוריקו לחלל, אבל אי נימא דטריפה אף שלא הוריקו לחלל, צריך לפרש, דמיבעיא ליה כשבני מעיים מונחין לפנינו ולא הוריקו, אלא הכבד שכנגדו, והכי קמיבעיא ליה, כיון שלא הוריקו בעצמן לא חיישינן להו, או דלמא כיון שהכבד שכנגדן הוריק חיישינן שמא כח האש ירד לבני מעיים שכנגדו אלא שאינו ניכר בהן. ולהכי קאמר "בידוע שנחמרו" ולא קאמר שהוריקו, דהא חזינן דלא הוריקו.

(יג) גמ', כנגד בני מעיים. ביאר בחידושי הרשב"א, דהיינו הראש הדק של הכבד, אבל הראש העב שהוא מקום תליתו ומקום מרה, אינו כנגד בני מעיים. וכתב, דעל כרחק צריך למימר הכי, דהא מקשינן בסמוך דלא יהא אלא ניטל, והא אילו הוריקה כנגד תליתה או כנגד מרה, אם ניטל טרפה, כדאמרין לעיל (מו).

(יד) גמ', והאנן תנן אדומים כשרים. כתב הר"ן (יח. מדפי הרי"ף), דאף שהוסיפו אדמימות, כשרה. וכן בדקין שהוריקו כשרין, אף שהוסיפו ירוקת. והערוך השולחן (סימן נד סק"א) ביאר, שאם לא שינה לצבע אחר, אף ששלט האור, לא חשיב שנתקלקל האבר על ידי האור.

(טו) גמ', לא אמרו אדומים כשרים אלא בלב וקורקבן. ביאר בחידושי הרמב"ן, דהא דנקטה מתניתין להאי גוונא ולא בדקין ולהיפך, משום דבהני שכח טפי, ועוד, דרבנותא קא משמע לן, וכל שכן ירוקין שהאדימו ששלטה בהם האור, דכל שהאור שולט בו נשרף ונעשה אדום.

(טז) תוס' ד"ה באלו, אבל ריאה לא חשיב וכו' דאין ריאה לעוף לא לינפל וכו'. הקשה הרשב"א, הא טריפה דנחמרו מעיה הוי מחמת נקב, שכל שהוריק עתיד לינקב, וכדאמרין בסוגיין לעיל, דשיעור ירוקתן כשיעור נקובתן, ואם כן, ריאה ודאי מיטרפא בנקיבה, ויותר קלה לינקב מהלב והקורקבן, ואם כח האש שולט בהן וקרובין לינקב עד חללן, ודאי דישלש

הדרך היומיומית

מסכת חולין דף נו – דף נז

כא אב – כב אב התשע"א

רש"י לנפח בקנה, אבל בריאה דבהמה דאפשר להוציאה לחוץ ולבדוק, אין צריך קנה, כדעיל (מז:).

ז) גמ', אין לו לא לינפל ולא ליחמר וכו' הואיל ורוב צלעותיה מגינות עליה. כתבו התוס' לעיל (נו: ב) ב"ה באלו בני, דאף דמסקינן דחוקיה לגמרי היה אומר דאין לו ריאה וכו', מכל מקום הוא אמת ומשום הא דאמר רב חגא דרוב צלעותיה מגינות עליה. ובר"ן (יט. מדפי הרי"ף) כתב, בשם איכא מאן דאמר, דכיון דמסקינן דחוקיה קאמר דאין ריאה לעוף כלל, האי לישנא דקאמר אין ריאה ליחמר וכו' אידחי, ולא מפלגינן כלל בין ריאה לשאר איברים, אלא אף היא צריכה בדיקה.

ח) גמ', מדבריו של בריבי ניכר שאינו בקי בתרגולין. ביאר בחידושי חתם סופר, דחוקיה סבירא ליה, דאותו עלה של ורד שבין האגפיים, הואיל ולא ניכר בו חיתוכא דאוני, לא הוי ריאה, אלא אבר אחר המשמש בעוף כמנו ב"ה בבהמה, אבל אין לו טבע דריאה ולא דיני טריפת ריאה, והיינו דקאמר, דאינו בקי בטבע תרגולים ועופות שיש לריאה שלהם כל טבעי ודיני ריאה, אלא דאין לה חיתוך אונות.

ט) תוס' ד"ה למה ליה, השתא וכו' ואף על גב דבבהמה טרפה וכו' מכל מקום בעוף כשרה. ביאר הר"ן (יח: מדפי הרי"ף), דבבהמה עיקר סמיכתה על רגליה, ולהכי כשנשטמה יריכה טרפה, אבל בעוף דיש לו כנפים, איכא למימר דכשרה.

י) בא"ד, ושמא לא ידע השתא ברייתא דלוי וכו'. כתב הרש"ש, דיש לומר דידע להא דתני לוי, אלא דלוי תני טרפות שמנו חכמים במתניתין דאלו טרפות, לאפוקי בהמה שנחתכו רגליה דמיתניא בפני עצמה, וכל שכן דלא איירי בטרפת שמוטת ירך דהוי שמעתתא דאמוראי.

יא) תוס' ד"ה דלמא שני ליה, בתוה"ד, ותימא מה רוצה לומר וכו'. ביאר המהר"ם שו"ף, דהא דלא הקשו מיד מר' אלעזר דחשיב נבילה, משום דקודם רצו ליישב היאך אפשר לפרש כן, דהא היינו חתוכה, ולכך פירשו, דהא דקתני נחתכו רגליה דהוי טריפה, היינו באמצעה, ונשטמה הוי בעצם המחובר לקולית, ואל תתמה שהרי חותכה מכאן ומתה וחותרה מכאן וחיה. וכתב, דלא מסתבר להו לפלוגי בין נשטמ וניטל כולו דכשרה, ונחתך דהוי טרפה אפילו בפרק העליון, כי היכי דאמרינן גבי טחול דניטל כשר ונחתך טרפה.

דף נז ע"ב

יב) גמ', ותרגולת היתה לו לר' שמעון בן חלפתא וכו' ועשו לה שפופרת וחיתה. הקשה בשו"ת חתם סופר (יורה דעה סימן נט), מהא דאמרינן לעיל (גג: דספק דרוסה אין משהין אותה שנים עשר חדש, דחיישינן שמא יבא לידי תקלה. וכתב, דיש לומר, דסבירא ליה, דכיון דהוי טריפה הנכרת לעין כל, לא חיישינן לתקלה.

יג) תוס' ד"ה איזיל ואיחזי. בסוה"ד, שאני הכא שבא לברר הדבר ולהודיע איך ידע שלמה. כתב המהרש"א (חידושי אגדות), דדבריהם דחוקים, דהא שלמה אמרה משום דודאי ידע לה ברוח הקודש. לכך ביאר, דלא חשיב מלגלג, על פי מה שכתב בעל החובת הלבבות, דבדברים התלויים באמונה, אף שידע אותם בקבלה, צריך כל אדם לחקור אותם במופת.

יד) גמ', אמר רב הונא סימן לטריפה שנים עשר חדש. פירש רש"י ד"ה סימן, לספק טריפה. ודייק הדברי חמודות (אות רפג) מדבריו, דרב הונא לא אמר דבריו, אלא דספק טרפה, אבל אם בודאי נטרפה, אף שחיתה יותר משנים עשר חדש, לא חשיב סימן כל עיקר.

טו) גמ', שם. כתב הש"ך (יורה דעה סימן נז סקמ"ג), דבשנה מעוברת בעינן להמתין י"ג חדש. וביאר הדברי חמודות (אות רפד), דהיינו משום דתלינן בסמוך דטעמא דשנים עשר חדש משום ימות החמה וימות הצינה, וכמו שפירש רש"י ב"ה תנאי היא, דיש מכה שמתקלקלת מחמת חום ויש מכה שמתקלקלת מחמת צינה. אמנם הבאר היטב (יורה דעה סימן נז) כתב,

עוף דמיטריף טפי. וכן כתב הרא"ש (סימן ג), דהכא מוכח דאיירי בעוף, מדמייתין לה אמתניתין דאלו טריפות בעוף. אמנם הרש"ש כתב, דאין הוכחה, משום דיש לומר דמייתין לה הכא משום זפק.

כה) גמ', גג הזפק נידון כוושט. כתב הר"ן יח: מדפי הרי"ף), דדוקא לענין טרפות, אבל לא לענין שחיטה.

כו) גמ', אבל היפך בהן טרפה. כתב השולחן ערוך (יורה דעה סימן מו סעיף ב), דהוא הדין אם לא יצאו ונמצאו מהופכין, טרפה. אמנם הש"ך (סק"ט) כתב, דדעת ראבי"ה, דאם לא יצאו לחוץ כשר, בין נתהפכו על ידי עצמם בין על ידי אחר, וכן דעת המהרש"ל.

דף נז ע"א

א) גמ', עול למעייניה וחייטיה לכרסיה. כתב הבית יוסף (יורה דעה סימן מו סק"ב), דכל שנכנסו מאליהן, חזקה שנכנסו כסדרן בלא היפוך. וביאר הדברי חמודות (אות רעו), דמהך עובדא דהכא, הוכיח הבית יוסף להאי דינא.

ב) רש"י ד"ה שמוטת ירך, בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ואיעכול ניביה. וכן ביאר בחידושי הרשב"א. וכתב, דהא דמייתין עלה בסמוך ממתניתין דקתני וכן שניטל צומת הגידין, ואף על פי שאין צומת הגידין באותו עצם, מכל שכן דהוי טריפה, דיש בכלל מאתים מנה. אמנם בשם איכא מרבבותא כתב, דשמוטת ירך לאו היינו בוקא דאטמא, אלא ראש העצם האמצעי המחובר בין עצם הירך ועצם הרגל, שבצד האחר של אותו עצם נצמתיים הגידין, והראש השני מחובר עם עצם הירך, ומשום הכי קראו "ירך", ואף דלא איעכול ניביה. וכתב דאינו מחזור, משום דר' יהודה מה שאסר בירך כנגדו התיר ביד, ויד ודאי היינו העצם המחובר עם הגוף שנשטמ מן השדרה, דהרי אסר בירך שבעוף מה שאסר כנגדו בבהמה, ואסר בגף דעוף נמי אף דכשכנגדו התיר יד בבהמה, וגף שאסר בעוף היינו ודאי ראש העצם המחובר עם הגוף, שהרי לא אסרו מחמת עצמו, אלא מחמת חשש נקיבת הריאה המחוברת לו. ועיין באות הבאה.

ג) בא"ד, שם, וכן פירשו התוס' ד"ה שמוטת. והרמב"ן תמה, דאם כן היתה הגמ' כאן צריכה להביא את דברי רב מתנא, ולפרש דאיירינן באעכול ניביה, אלא על כרחך דבדלא איעכול ניביה נמי שמוטה הוי, ואפילו דלא איפסוק וכל שכן בדאיפסוק. וכתב, דיש אומרים, דהא דאמר ר' יוחנן דשמוטת ירך טריפה בין איעכול ובין לא איעכול, דוקא בעוף הוא, אבל בבהמה בעינן איעכול ניביה. ודחה דבריהם, דהא רב יהודה אמר בהדיא בין בבהמה ובין בעוף, ולא נחלקו עליו אלא בעוף. ולכך פירש, כמו איכא מרבבותא שהביא הרשב"א. (עיין באות הקודמת).

ד) גמ', שמוטת גף בעוף טריפה חיישינן שמא ניקבה הריאה ושמואל אמר תבדק. משמעות הגמ' דלרב לא מהני בדיקה. והקשה התפארת יעקב, דכיון דאמר רב "חיישינן", משמע דאינו ברור שניקבה הריאה, אם כן, אמאי לא מהני בדיקה לרב, הא במתניתין לא הוזכר כלל טריפה דשמוטת הגף. ותירץ, דדייק ממתניתין, מהא דקתני נשתברו אגפיה ולא קתני רבותא דכשרה אפילו נשטמו לגמרי.

ה) גמ', שמוטת גף וכו'. עיין רש"י ד"ה שמוטת גף דפירש דשמוטת גף היינו שנשטמ החלק העליון המחובר בגבה, וטרפה משום דחיישינן שמא ניקבה הריאה, לפי שהריאה נחבאת בין הצלעות וקרום הבשר רך ודק בין צלע לצלע וכששומטת גפה מתנתקת הריאה עם הגף. אמנם הש"ך (סימן לב סק"ט) ביאר בדעת הגהות אשר"י, דשמוטת גף היינו שנשטמו העצמות הקטנים (הצלעות) הנמצאים בתוך הגוף ומונחים על הריאה שהם ארוכים ואינם רחבים ודומים לסכינים.

ו) רש"י ד"ה תבדק, מכניס קנה דק בגרגרת ונפח בריאה וכו'. תמה הרש"ש, אמאי הוצרך קנה, הא בלעדיו נמי יכול לנפח בגרגרת עצמה, אם לא משום נקיות. וכתב בשם הדרך החיים שהביא בשם המרדכי, דהכא הבדיקה היא דוקא בעוד הריאה דבוקה בצלעות כתולדתה, ולפי זה, אתי שפיר הצריך

הדרק היוזמי

מסכת חולין דף נו - דף נח

כב אב - כג אב התשע"א

דנולד כולו מאיסור, אבל הכא דחד אסור וחד שרי, הרי נולד מאיסור והיתר, דהיינו זה וזה גורם. וכעין דבריו ביאר בחידושי רבינו חיים הלוי (פ"ג ממאכלות אסורות הי"א), דדין "חוששין לזרע האב", נאמר היכא דהאיסור של אותו ממנו בא חייל ביה מחמת עצמו, דדיינינן אי חוששין דיחול בו מינא דאביו, ומחמת זה יחול בו איסור, אי לאו, ובהאי גוונא לא מהני להיתר מדין "זה וזה גורם", שמועיל דוקא היכא דהאיסור מחמת שיצא מן האיסור, דכיון דיצא נמי מהיתר, אמרינן "זה וזה גורם" ומותר.

ד) גמ', איתביה רב אשי לאמימר ושויין בביצת וכו'. ביאר המהרש"א, דלדברי התוס' בד"ה ושוין דכתבו, דהא דקתני ושויין קאי אפלוגתא דבית שמאי ובית הלל, בלאו אממר לא הוה מצי לאקשוויי, דדלמא פלוגתייהו דר' אליעזר ור' יהושע בעובר ירך אמו, ואיירי בעיברה ולבסוף נטרפה, והא דקתני "ושויין וכו'" איירי בנטרפה ולבסוף עיברה, דאסור לכולי עלמא כיון דגדלה באיסור, וזה וזה גורם אסור. אבל לפירוש רש"י בד"ה ושוין, דקאי אפלוגתייהו דר' אליעזר ור' יהושע, ליכא למימר הכי, דהא אי איירי הא דקתני "ושויין" בנטרפה ולבסוף עיברה, בולד נמי אסור, דזה וזה גורם אסור. לכך כתב, דלפירוש רש"י, צריך לומר, דאי לאו אממר הוה מוקמינן בעיברה ולבסוף נטרפה ופליגי בעובר ירך אמו, והא דקתני "ושויין" נמי איירי בכי האי גוונא, וכולהו מודו דאסור, משום דכגופה, וכדמסקינן בסמוך ללישנא בתרא. אבל לאמימר דמתיר מכאן ואילך, על כרחך דלא סבירא ליה דהוי כגופה, דאם כן, יש לאסור אף הבעים דמכאן ואילך, ואף למאן דאמר זוז"ג מותר.

ה) גמ', אם כן גדלה גמרה מובעו ליה. דהיינו דגדלה ממש כולה באיסור. הקשה הרמב"ן, דלפי מה שפירשו התוס' בד"ה ושוין, דקאי אפלוגתייהו דבית שמאי ובית הלל בביצת נבלה, אם כן, קתני דומיא דביצת נבלה דהיינו כשנתעברה ולבסוף נטרפה וגמרה קאמר. וכתב, דיש לומר, דהכי קתני, ושויין בביצת טרפה שנטרפה וכיוצא בה נמכרת בשוק, שאסורה משום גדלה באיסור כולה כגון בדספנא מארעא. וכמו שכתבו התוס' בסוף דבריהם.

ו) גמ', אלא הא דתנן ולד טריפה וכו' במאי קמפלגי. הקשה הרמב"ן, דאיכא למימר דכולי עלמא סברי "זה וזה גורם" מותר, ורבי אליעזר סבירא ליה דמאיס לגבוה, ומשום הכי נקט נמי פלוגתייהו דוקא לגבוה. ותירץ, דלא בעי לשנויי דכולי עלמא זה וזה גורם מותר, משום דשמעינן לרבי אליעזר דאמר "זה וזה גורם" אסור. והוסיף, דמשום הכי קושיא הווקק רש"י בד"ה ושוין לפרש, ד"ושויין" קאי ארבי אליעזר ור' יהושע דפליגי בולד, דכיון דאוקמינן להא דקתני "ושויין" בדספנא מארעא והוי חד גורם, אם כן, על כרחך דפלוגתייהו בנטרפה ולבסוף עיברה דהוי "זה וזה גורם". אמנם לדבריו דסבר כתוס', דהא דקתני "ושויין" לא קאי אפלוגתייהו דר' אליעזר ור' יהושע, לא מצי לשנויי הכי.

ז) גמ', במאי קא מפלגי כשעיברה ולבסוף נטרפה. פירש רש"י בד"ה במאי קא מפלגי, דאי נטרפה ברישא תו לא טענה, אלא על כרחך דכבר נתעברה ופליגי בעובר ירך אמו. והקשה בשו"ת הגרע"א (קמא סימן רד ד"ה וזכורני), הא אף אי אין טרפה יולדת, איכא לאוקמי פלוגתייהו בולד טרפה, והיינו בגוונא שהאב טרפה והוליד מכשרה, ופליגי "בוה זה גורם". אלא דמוכח מהכא לפשוט ספיקא דרבוותא דזכר טרפה נמי אינו מוליד. אמנם בשו"ת עמודי אור (סימן מט אות ד), פליג, וכתב, דולד מכשרה שנוולד מזרע זכר טרפה, לכולי עלמא מותר, דלא עדיף זרע הזכר לאסור מדין "זה וזה גורם", מאפרוח הנולד מביצת טרפה דקיימא לן בתמורה (לא). דשרי, דהתהוות האפרוח בתר דמסרח ועפרא בעלמא הוא, ואין הבא מכחו אסור, והכי נמי זרע הזכר סרוח מעיקרא ופירשא בעלמא, (והוסיף, דלא גרע מיאליל דחמורתא ושלילא של חמור (עיין יורה דעה סימן פא סעיף ג ד) דאינהו גופייהו שרו. ועיין בתוס' לקמן (סד). ד"ה שאם, בסוה"ד, דכתבו דהיתר יאלי דחמורתא כאפרוח שנוולד מביצת טרפה), וכיון דשרינן אפרוח שנוולד מביצת טרפה, אף דחד גורם האסור, כל שכן הולד שבא מזרע זכר האסור לא מיתסר מדין "זה וזה גורם".

דהפרי חדש סבירא ליה, דתליא בשנים עשר חודש. והפתחי תשובה (שם סקט"ז) כתב בשם חומת ירושלים, דלעולם צריך שס"ה ימים דהיינו שנת חמה.

טז) גמ', מעשה באחד שנפחתה גולגלתו. בהגהות הגרע"א (על השו"ע יורה דעה סימן ל סק"ב) הביא דעת הים של שלמה, דאיסור טרפה בנפחתה, הוי משום דסוף הקרום ליפסק, ולהכי אם חייתה שנים עשר חודש, אמרינן דחוק בטבעו ולא יפסק הקרום. אמנם הביא דעת הפרי מגדים, דאי הוי טריפה מטעם דסופו ליפסק, לא מהני שהיית שנים עשר חודש, דיש לחוש דתוך שנים עשר חודש יופסק הקרום, ומפסיקת הקרום אינו חי שנים עשר חודש, ואם כן, צריכים שהיית כ"ד חודש. והקשה הגרע"א, דמוכח לעיל בסוגיין, גבי רחל אחת היתה בשכונתניו שנקדר קנה שלה וכו' ואמרינן דהוה תוך שנים עשר חודש, דהיינו דאם שהתה שנים עשר חודש כשרה, והא טעם הטרפייה בנקדר הקנה, הוי משום דסופו ליפסק ברובו, וכמו שביארו התוס' לעיל (מג). בד"ה הנך. וכן הקשה מהך מעשה, דאמרינן ימות החמה היה וכיון שעברה עליו ימי הצינה מיד מת, והא לדעת הפרי מגדים, אף אם עברה ימי הצינה וחי, לא קשיא מידי, דהא אפשר לחיות עד עשרים וארבעה חודש. לכך כתב, דעל כרחך מוכח כדעת הים של שלמה, דאין חילוק, ואף אם טרפה משום דסופו ליפסק, מכל מקום, סגי בשהיית שנים עשר חודש.

יז) רש"י ד"ה מצטרפין למלא מקדח, בתוה"ד, דהיינו כדי שינטל מן החי וימות. העיר המהרש"א, דפתח ב"מלא מקדח" וכבית שמאי, וסיים ב"כדי שינטל מן החי" כבית הלל. לכך כתב, דמהא מוכח, דשיעורא דמלא מקדח היינו נמי שיעורא דבית הלל, אלא דלביית הלל בעינן נמי כדי שינטל וכו'. והמלא הרועים ביאר, דהא דנקט רש"י, כדי שינטל מן החי וימות, משום דקשיא ליה, מאי קאמר ר' יוסי בן המשולם מעשה בעינבל להקשות על בית שמאי, מנא להו דבית שמאי דמלא מקדח הוא שיעור מיתה. ועל זה כתב רש"י, דבית שמאי נמי סבירא להו דלא חשיב חיסרון בגולגולת אלא כשיעור מיתה, דהכי מוכח לעיל (מב). מדאמר שמואל "וכן לטריפה", וכמו שביארו התוס' (שם) בד"ה ואמר רב, שמע מינה דלא חשיב חסרון כי אם כשיעור שנטרפה בו, ופלוגתא דבית שמאי ובית הלל, דלביית הלל בעינן שינטל על ידי אדם ואז מתה בשיעור קטן, מאילו נחסר בעצמה.

דף נח ע"א

א) רש"י ד"ה דשוחלא קמא, אותן שהיו במעיה בשעה שנטרפה כולן אסורות דעובר ירך עמו ועמה נטרפו. הקשה בשו"ת אבני נזר (יורה דעה סימן סו אות א), כיון ד"עובר ירך אמו", מאי נפקא מינה אי עיברה ולבסוף נטרפה או נטרפה ולבסוף עיברה, הא איסור טרפה אינו משום שנעשה טרפה בחיים, אלא משום דהשתא הויא טרפה, דהא טרפה מן הבטן נמי אסורה, ואם כן, הוא הדין נמי בנטרפה ולבסוף עיברה. ותירץ, דהגדרת "עובר ירך אמו", דהעובר נאסר אגב אמו, [ולא שמקבל דיני אמו]. והוכיח זאת מרש"י ערכין (ז): לענין עובר בהמה הנסקלת, עיין שם. ומשום הכי בעינן דוקא נתעברה ואחר כך נטרפה. אבל אם נטרפה ואחר כך נתעברה שלא חל עוד איסור טריפה על האם, אין הולד נאסר מדין "עובר ירך אמו". [וכעין זה ביאר בקובץ שמועות (אות כו)].

ב) תוס' ד"ה מכאן ואילך, אע"ג וכו' פסקינן כר' יהודה בפרדות דמספקא ליה אי חוששין לזרע האב או לא. כתב בחידושי רבינו חיים הלוי (פ"ג ממאכלות אסורות הי"א), דיש לבאר כוונת קושייתם בב' אופנים, א. דאף אם חוששין לזרע האב, מכל מקום הוי "זה וזה גורם" דמותר. ב. דאם אין חוששין לזרע האב, לא הוי זה וזה גורם כלל, והכא נמי בעי לספוקי.

ג) בא"ד, היינו במילתא דשרי כל חד באפי נפשיה ולא שייך זה וזה גורם וכו'. ביאר המהר"ם, דהואיל וכל חד וחד שרי באפי נפשיה וכי מצטרפין אסורין, לא שייך למימר זה וזה גורם דהיינו איסור והיתר גורמים שנוולד, דהרי שניהם הוו היתר בפני עצמם, וכשמצטרפים לשניהם הוי איסור, והיינו

מספיקא ובלא בדיקה, ואהא אמר רב פפא דאחר שנים עשר חודש שריין בלא בדיקה. וכשיטת הר"ן והרמב"ם. (עיין באות הקודמת).

(ג) גמ', כל יתר כנטול דמי. ביאר הרש"ש, דכיון דטבע העולם דסומא באחת מעיניו, רואה בעינו הפתוחה יותר משאר אדם בעין אחת, משום דכח הראות הנשפע מהמח מתחלק לשתי העינים, ואצלו הכל בעין אחת, וכן בשאר האברים הזוגיים, וכן הוא להיפך ביתר אבר, דמתחלק הכח גם לאבר היתר והווי כולן תלושי השימוש.

(יד) רש"י ד"ה כנטול דמי, יתר אחד כחסר אחד והוויא כבעלת רגל אחד וכו'. כתב הר"ן (יט. מדפי הרי"ף), דלפי זה, אם נמצאו בה שני כבדים טרפה, דניטל כל הכבד הוי טריפה, אבל בטחול דאם ניטל כשרה, אם נמצאו לה שני טחולין כשרה. אמנם בחידושי הרמב"ן פירש, דהוי כנטול ממקום שהוא יתר, ולא כניטל כל אותו האבר, ולכך בהמה שנמצאת יתרת רגל למטה מן הארכובה וממקום צומת הגידין, כשרה כאילו נחתכה באותו מקום. ודייק דבריו, מהא דאמרינן "כנטול" דמי, דהיינו כניטל בידי אדם, ולא אמרינן כחסר דמי. וכן דעת הרשב"א בחידושו, וביאר, דביתר רגל משכחת לה דהוי טריפה, כגון שהיתר מחובר במקום בוקא דאטמא, בענין שאם תעקור את זה ישמט בוקא דאטמא של חברו. וכתב הר"ן (שם), דלפי זה, אם היו לה שני טחולין הסמוכין זה לזה בסומכיה, רואין כאילו ניטל היתר ומקומו עמו וישאר השני נקוב בסומכיה דהוי טריפה.

(טו) מתני', אחוזת הדם וכו' כשרה. ביאר הרשב"א בתורת הבית (בבית הקצר בית שני שער שלישי), דאף שהדברים האלו ממיטין לבהמה, אינו אלא כמסוכנת, וכשרה, כדתנן לעיל (לו.). ועיין במלאכת שלמה (חולין פ"ג מ"ה), דהכי נמי בעינן שתפרסם בשעת שחיטתה כדתנן התם. וכן כתב התפארת ישראל (שם ביכין אות עב).

(טז) מתני', או ששתת מים הרעים כשרה. עיין ברש"י בבא קמא (קטו:) ד"ה ולא ישקה מהן לבהמתו, דבהמה ששתתה מים מגולין איכא סכנה לשוחטה ולאוכלה. והקשה הב"ח (יורה דעה סימן קטז) מהכא דתנן דכשרה, ולא תנן דאסורה משום סכנה כדתנן בסיפא גבי שהכישא נחש. ותיירץ, דאין כוונת רש"י לסכנת מיתה, אלא שניזוק בגופו, ומשום הכי אין לאסורה כמו הכישה נחש. ועיין בחידושי המאירי (כאן) שכתב, דכבר נאבד מהן הארס, [והיינו, אחר ששתתה אותם הבהמה].

(יז) גמ', הלעיטה חלתית טרפה וכו'. כתב הרמב"ם (פ"ו משחיטה הי"ג), הלעיטה חלתית הרי זו טריפה בודאי ואם אכלה דבר שהוא ספק אם מנקה בני מעיה תיבדק. והטור (יורה דעה סימן נא) גרס בדבריו, הלעיטה חלתית תוך ג' ימים ספק ניקב ספק לא ניקב ותיבדק. והקשה עליו, מהא דאמרינן בגמ' דטרפה בודאי ואין צריכה בדיקה. אבל לגירסא דלקמן לא קשיא.

(ח) רש"י ד"ה והלכתא בזכר, כגון אם ספק דרוסה. כתב הרש"ש, דמשמע מדבריו, דלודאי דרוסה לא מהני בדיקה, דאי הוה מהני הוה לה נמי תקנה בשנים עשר חודש, ודלא כמו דביארו התוס' לעיל (גג:) בד"ה דרוסה שאמרו בסוף דבריהם, דאף לדעת רש"י מהני בדיקה בודאי דרוסה.

(ט) רש"י ד"ה אסורה, דכיון דמהלכת בתוך הקישות. התוס' לקמן (סו:) בד"ה דיקא נמי דייקו מדבריו, דדוקא אם התולעת מהלכת בתוך הקישות, אבל אותן התולעים הנמצאים בפולין דאינן מהלכין בתוך הפרי, אלא דהתולעת גדלה בתוכה ואין החור מחזיק יותר מגוף התולעת, מותרין, דהא לא אסר שמואל אלא התולעת המהלכת בתוך הפרי. אמנם בחידושי הרשב"א כתב, דאף תולעת הגדלה בתוך הפרי בעוד שהפרי מחובר לקרקע, לדברי שמואל אסורה, דהוי כתולעת הגדלה על גבי קרקע, וקרינא בה "שרץ השורץ על הארץ", וכן כתב הר"ן (יט. מדפי הרי"ף).

דף נח ע"ב

(י) גמ', לבתר תריסר ירחי שתא שריין. הקשה הרא"ש (סימן גג), אמאי שרו נימא דהתליעו במחובר ושרץ שמת אסור. ותיירץ בשם הראב"ד, דהא דקאמר דאינו מתקיים שנים עשר חודש, היינו דאחר שנים עשר חודש אין בו לחות כלל והוי כעפרא בעלמא. [דהיינו דפירשו דאיירינן בשרץ מת] אמנם המהר"ם שייף כתב, דמדברי רש"י בד"ה לבתר תריסר משמע, דאיירינן בתולעת חיה, דכיון דאי הוי במחובר, לא היתה חיה טפי משנים עשר חודש, על כרחך דנולדו בתלוש.

(יא) רש"י ד"ה הני תמרי, שהתליעו ואין ידוע אם במחובר אם בתלוש. [דהיינו, דחזינן שהתליעו אלא דלא ידעינן אימת התליעו]. וכן כתב הרמב"ן, דהא דתמרי אסורין תוך שנים עשר איירי בראו שהתליעו, אבל בסתמא לא חיישינן, דאי לאו הכי לאחר שנים עשר נמי יהיו אסורין, שמא התליעו ופירשו וחזרו, אבל פירות שהתלעה מצויה בהן חיישינן להו ומהאי טעמא, וכדלקמן (סו:) דחיישינן דילמא פרישו לדופנא דבירא. והביא דכן כתב הרמב"ם (פ"ב ממאכלות אסורות הט"ו), דכל מיני פירות שדרכן להתליע כשהן מחוברין, לא יאכל עד שיבדוק. אמנם הר"ן (יט. מדפי הרי"ף) הקשה, דאם כן, אמאי נקט דווקא תמרי ולא נקט פירי סתמא, אלא על כרחך משמע, דמשום הכי נקט תמרי לפי שהתלעה מצויה בהן, וכיון דהדבר מצוי, אף על פי שהוא מיעוט, חיישינן למיעוט המצוי.

(יב) תוס' ד"ה הני תמרי, בתוה"ד, ועוד דהוה ליה למימר שהתליעו ור"ת מפרש שדרך וכו'. העיר הלב אריה, דאקושיא דלא נקט "התליעו" לא משני. וכתב, דצריך לומר, דרבינו תם מפרש, דלא איירי הכא שבודאי התליעו, כדפירש רש"י ד"ה הני תמרי. אלא הא דאסורין תוך שנים עשר חודש הוי

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרה היומית" בעיון!!!

יזמני השיעור בדרה היומית בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 – 9:30 בבית הכנסת שע"י 'קהילת אשכנז' רחוב התם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ה"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©